

# **Tööturuteenuste ja -toetuste seaduse ning teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri**

## **1. Sissejuhatus**

### **1.1. Sisukokkuvõte**

Eelnõuga muudetakse tööturuteenuste ja -toetuste seadust (edaspidi TTTS) ning veel nelja seadust: maksukorralduse seadus (edaspidi MKS), soolise võrdõiguslikkuse seadus (edaspidi SoVS), töölepingu seadus (edaspidi TLS) ja töötuskindlustuse seadus (edaspidi TKindLS). Viie seaduse muudatused on koondatud ühte eelnõusse, sest mitu muudatust on omavahel seotud või on sarnased. Peamiselt puudutavad muudatused töövahendusega tegelemist ja renditööjõu vahendamist.

TTTS-i ja TLS-i muudetakse, et parandada töövahendusteenuse osutamist ja renditööjõu vahendamist. Eelnõuga täpsustatakse ettevõtjale nende teenuste osutamiseks seatud nõuet (majandustegevusteate esitamise kohustus) ja piiranguid (keeld nõuda töövahenduse ja renditööjõu vahendamise eest isikult tasu). Töövahendusteenuse osutamisele lisatakse eelnõuga uus piirang – keeld võimaldada tööandjal ja muul isikul otsida tööd leida soovivat isikut võrdse kohtlemise seaduses (edaspidi VõrdKS) ja SoVS-is nimetatud diskrimineerimist võimaldavate tunnuste või emakeele andmete alusel. Diskrimineerimist võimaldavad tunnused on näiteks vanus, sooline kuuluvus, puue, usutunnistus jms (edaspidi kaitstud tunnused). Töövahendaja võib kaitstud tunnuse alusel võimaldada tööd leida sooviva isiku andmete töötlemist vaid siis, kui see on põhjendatud ja kooskõlas VõrdKS-i või SoVS-i nõuetega.

Eelnõuga asendatakse TTTS-is töövahenduse kaks mõistet ühega. Kehtivas seaduses on ühel juhul kasutatud töövahenduse mõistet siis, kui teenust osutab Eesti Töötukassa (edaspidi töötukassa), ja teist siis, kui teenust osutab ettevõtja. SoVS-is kaasajastatakse töövahendusteenust osutava ettevõtja mõistet. Kehtiva SoVS-i järgi peab töövahendusteenuse osutaja olema registreeritud majandustegevuse registris. 2014. aastal asendati TTTS-is registreerimise kohustus majandustegevusteate esitamise kohustusega, kuid SoVS-is jäi analoogne muudatus tegemata.

TTTS-i muudatusega tõhustatakse järelevalvet töövahendusteenust osutavate ja renditööjõudu vahendavatele ettevõtjatele seatud teenuse osutamise nõude ja piirangute täitmise üle. Kehtiva TTTS-i alusel teeb järelevalvet ettevõtja ja tema majandustegevuse vastavuse üle seaduses sätestatud nõuetele Sotsiaalministeerium. Eelnõu järgi teeb edaspidi riiklikku järelevalvet ettevõtjale TTTS-is seatud nõuete täitmise üle Tööinspeksioon.

TTTS-i ja MKS-i muudatused puudutavad tööpoliitika väljatöötamiseks, seiramiseks ja hindamiseks vajalike andmete kandmist tööpoliitika infosüsteemi (edaspidi TÖIS). Eelnõuga täiendatakse TÖIS-i kantavate andmete õiguslike aluste loetelu töövõime hindamise, töövõimetoetuse ja toimetulekutoetuse maksmise ning töötamise ja töö eest makstud tasude andmetega.

TTTS-is piiratakse ka sõidu- ja majutustoetuse (edaspidi SMT) maksmist tasuta sõiduõigusega isikutele.

TKindlS-i muudatusega täidetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2016/589<sup>1</sup> sätestatud ülesannet laiendada EURESe võrgustikku. EURESe võrgustik on Euroopa Komisjoni ning Euroopa Majanduspiirkonna (edaspidi EMP) liikmesriikide (ELi liikmesriigid, Norra, Island ja Liechtenstein) tööhõiveasutuste ja muude partnerorganisatsioonide koostöövõrgustik. Võrgustiku eesmärk on toetada töötajate vaba liikumist, pakkudes töötajale töökoha leidmiseks ja tööandjale tööjõu värbamiseks vajalikke teenuseid. Praegu on EURESe võrgustiku liikmed peamiselt riigiasutused. Määruse kohaselt peavad liikmesriigid looma hiljemalt 13. maiks 2018. a süsteemi, mis võimaldab EURESe võrgustikuga liituda ka avaliku, era- või kolmanda sektori tööturuasutustel.

TKindlS-is nähakse eelnõuga ette võimalus kasutada ajutiselt töötuskindlustuse vahendeid Euroopa Liidu fondidest kaasrahastatavate tööhõivet soodustavate tegevuste finantseerimiseks. Selline võimalus on kehtiva TKindlS-i järgi vaid ühe fondi puhul (Euroopa Sotsiaalfond) ja ülejäänutel puudub.

Eelnõuga muudetakse TTTS-is ja TKindlS-is alusetult saadud tööturuteenuste ja -toetuste ning kindlustushüvitiste kulu tagasinõudmise tingimusi, lisades mõlemasse seadusesse kaalutusõiguse, mille sätestamise vajalikkus tuleneb Riigikohtu otsusest nr 3-3-1-51-13.<sup>2</sup>

## 1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Sotsiaalministeeriumi tööhõive osakonna nõunikud Õie Jõgiste ([oe.jogiste@sm.ee](mailto:oe.jogiste@sm.ee); tel 626 9195), Annika Sepp ([annika.sepp@sm.ee](mailto:annika.sepp@sm.ee); tel 626 9722) ja Kadi Kanarbik ([kadi.kanarbik@sm.ee](mailto:kadi.kanarbik@sm.ee); tel 6269 235), tööturupoliitika juht Janar Kriiska ([janar.kriiska@sm.ee](mailto:janar.kriiska@sm.ee); tel 626 9185) ning tööelu arengu osakonna töösuhete poliitika juht Mariliis Proos ([mariliis.proos@sm.ee](mailto:mariliis.proos@sm.ee); 626 9255).

Seletuskirja mõjude ning kulude ja tulude osa on koostanud analüüsi ja statistika osakonna nõunik Brit Rammul ([brit.rammul@sm.ee](mailto:brit.rammul@sm.ee); tel 626 9734) ja analüütik Liina Kaldmäe ([liina.kaldmae@sm.ee](mailto:liina.kaldmae@sm.ee); tel 626 9726).

Eelnõu juriidilise ekspertiisi on teinud Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunikud Susanna Jurs ([susanna.jurs@sm.ee](mailto:susanna.jurs@sm.ee), 626 9329) ja Lily Mals ([lily.mals@sm.ee](mailto:lily.mals@sm.ee), 626 9333).

Eelnõu on keeleliselt toimetanud Rahandusministeeriumi ühisosakonna dokumendihaldustalituse keeletoimetaja Virge Tammaru (tel 626 9320; [Virge.Tammaru@fin.ee](mailto:Virge.Tammaru@fin.ee)).

## 1.3. Märkused

Eelnõuga muudetakse seaduste järgmisi redaktsioone:

- 1) TTTS RT I, 07.07.2017, 31;
- 2) MKS RT I, 07.07.2017, 16;
- 3) SoVS RT I, 07.07.2015, 11;
- 4) TLS RT I, 04.07.2017, 122;

---

<sup>1</sup> Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/589, 13. aprill 2016, milles käsitletakse Euroopa tööturuasutuste võrgustikku (EURESe võrgustik), töötajate juurdepääsu liikuvusteenustele ja tööturgude edasist integratsiooni ning millega muudetakse määruseid (EL) nr 492/2011 ja (EL) nr 1296/2013

<sup>2</sup> Riigikohtu koduleht <http://www.nc.ee/?id=11&tekst=RK/3-3-1-51-13>

Eelnõu vastuvõtmiseks Riigikogus on vajalik poolthääletenamus.

Seaduseelnõu väljatöötamise aluseks oli tööturuteenuste ja -toetuste seaduse ning teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsus<sup>3</sup>, mis esitati kooskõlastamiseks 20.04.2017. Eelnõu ei sisalda väljatöötamiskavatsuses kajastatud töövõimetoetuse seaduse muudatusi, sest analoogsed muudatused tehti Riigikogu sotsiaalkomisjoni algatatud töövõimetoetuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga 468 SE (seadus võeti vastu 14.06.2017).

## 2. Seaduse eesmärk

Kuna eelnõus on mitu muudatust, on ka mitu eesmärki:

**1) töövahenduse ja renditööjõu vahendamise tingimuste muutmise** eesmärk on tagada tööd otsivatele isikutele vabade töökohtade kättesaadavus. Eelnõuga täpsustatakse nende teenuste osutamise tingimusi ja tõhustatakse järelevalvet teenuseid osutavate ettevõtjate üle. Muudatustega vähendatakse tööotsijalt ja töötajalt tasu nõudmise võimalusi. Töövahendusteenuse osutamisel tööotsinguportaalis kaitstud tunnuste alusel otsingute tegemise piiramisega vähendatakse tööd otsivate isikute diskrimineerimise võimalusi ja seeläbi parandatakse nende töö leidmise võimalusi;

**2) EURESe võrgustikuga liitumiseks vastuvõtusüsteemi loomisega** täidetakse määrusest nr 589 tulenev ülesanne. EURESe liikmete ja partnerite vastuvõtmise süsteemi laiendamine suurendab isikute võimalusi leida tööd teistes EMP liikmesriikides ja tööandjate võimalusi leida sobivat tööjõudu;

**3) TÖIS-i töövõime hindamise ning töövõimetoetuse ja toimetulekutoetuse, töötamise ja töötasu andmete kandmiseks õigusliku aluse lisamise** eesmärk on tagada tööpoliitika kujundamiseks, hindamiseks ja seireks vajalike andmete olemasolu. Töövõimetoetuse ja töövõime hindamise andmete põhjal saab seirata ja analüüsida töövõimereformi rakendamist, sh isikute käekäiku tööturul;

**4) SMT maksmise tingimuste muutmise** eesmärk on tööturuteenuste ja -toetuste sihtkapitali vahendite eesmärgipärane kasutamine. Muudatustega välistatakse toetuse maksmine isikutele, kellel on võimalus tööturuteenuse osutamise kohta ja tagasi sõitmiseks kasutada ühistransporti tasuta. Kui sõidukulu puudub, siis puudub ka kulu, mida SMT maksmisega hüvitada;

**5) alusetult saadud summade tagasinõudmise regulatsiooni kaalutlusõiguse lisamise** eesmärk on kõrvaldada TTTS § 41 lõikest 1 ja TKindlS § 46 lõikest 1 vastuolu põhiseadusega (alusetult saadud summade tagasinõudmisel kaalutlusõiguse puudumine) ja tagada õigusselgus;

**6) tööhõivet soodustavatest toetustest kaasrahastatavate tegevuste elluviimiseks ajutiselt töötuskindlustusvahendite kasutamise võimaldamise** eesmärk on tagada tegevuste elluviimiseks raha perioodil, kui väljamaksetaotlus ei ole veel rahuldatud või Euroopa Komisjon ja/või Euroopa Parlament ei ole taotlust või kava veel kinnitanud.

---

<sup>3</sup> EISi toimik nr 17-0508 <https://eelroud.valitsus.ee/main/mount/docList/8081a4a1-e87b-4360-a276-cbe2302c1756>

### **3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs**

Eelnõu koosneb viiest paragrahvist, millest esimesega muudetakse TTTS-i, teisega MKS-i, kolmandaga SoVS-i, neljandaga TLS-i ja viiendaga TKindlS-i.

#### **Eelnõu §-ga 1 muudetakse TTTS-i.**

**Eelnõu § 1 punktidega 1–4** muudetakse TÖIS-i regulatsiooni. TÖIS on kehtiva TTTS § 8<sup>1</sup> lõike 1 järgi andmekogu, mida peetakse tööpoliitika väljatöötamiseks, seiramiseks ja hindamiseks vajalike andmete saamiseks. Andmekogu eesmärk on tagada andmed tulemusliku ja tõhusa tööpoliitika väljatöötamiseks. Seda tehakse töövaldkonna probleemide analüüsimise, teadmispõhiste tööpoliitika otsuste tegemise, Sotsiaalministeeriumi valitsemisala asutuste ja teiste tööpoliitikat rakendavate asutuste poliitikameetmete seire ning tööpoliitika tulemuslikkuse hindamise kaudu.

TÖIS-i vastutavaks töötlejaks on TTTS § 8<sup>1</sup> lõike 3 järgi Sotsiaalministeerium. TTTS § 8<sup>1</sup> lõigete 1 ja 2 alusel antud sotsiaalministri 12.12.2007 määruses nr 81 „Tööpoliitika infosüsteemi asutamine ja põhimäärus“ tehakse muudatus, millega lisatakse volitatud töötleja – Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (edaspidi TEHIK). Vastutava ja volitatud töötleja ülesanded sätestatakse andmekogu pidamise põhimääruses (määruse kavand on seletuskirja lisas 1).

Vastutava töötleja ülesannete hulka kuuluvad peale analüüsitegevuse koordineeriva rolli täitmine andmekogu ülalpidamiseks ja arendamiseks (sh andmete töötlemise korra ja juurdepääsude kehtestamine, andmekogu arendamiseks ettepanekute kogumine andmeandjatelt, andmekogu puudutava info avalikustamine, volitatud töötlejale juhiste andmine).

Volitatud töötleja ülesannete hulka kuuluvad andmekogu andmehõive ja andmete hoidmine; statistilise andmeanalüüsi tegemine on vastutava töötleja ülesanne. Volitatud töötleja ülesannete hulka kuuluvad andmekogusse andmete pärimine, isikustamata kujule viimine ehk kodeerimise korraldamine, andmete töötlemine analüüsiks sobivale kujule, andmete säilitamine ja kustutamine, andmekvaliteedi tagamine nii, et andmekogu pidamine vastaks õigusaktides sätestatud nõuetele. Volitatud töötleja ülesanne on tagada ka andmekogu andmete turvalisus ja infosüsteemi töökindlus. Selleks hangib ja teeb volitatud töötleja analüüsi- ja arendustöid, rakendab abinõusid andmekogu andmete kaitse ja töökindluse eesmärgil.

Eelnõuga ei muudeta TTTS § 8<sup>1</sup> lõikes 5 sätestatud andmekogu pidamise viisi, st jätkuvalt töödeldakse isikustamata andmeid. Isikuandmete töötlemine on lubatud TÖIS-is üksnes mahu, mis on vajalik andmekogu eesmärgi saavutamiseks. Andmeandja esitab andmed TÖIS-i isikustatud kujul ja isikukoodide alusel toimub andmete ühendamine teistelt andmeandjatelt saadud andmetega. Isikute otsest tuvastamist võimaldavatest andmetest kantakse andmekogusse üksnes isikukood, mis kodeeritakse enne andmete töötlemist unikaalseks asenduskoodiks. Selle tagasikodeerimine on keelatud. Isikustatud andmete töötlemine TÖIS-is ei kahjusta andmesubjekti, kuna andmete ühendamisel ei ole mõju isikutele, kelle andmeid koondatakse. TÖIS-i andmete analüüsi põhjal tehakse anonüümseid üldistatud järeldusi.

**Eelnõu § 1 punktiga 1** täiendatakse TÖIS-i eesmärki andmete statistilisel eesmärgil kasutamisega.

TÖIS-i kantud isikustamata andmete põhjal tehakse statistikat sotsiaalmajanduslike nähtuste (näiteks tööpuudus, mitteaktiivsus) kohta, mis on vajalik valdkonna trendidest ülevaate saamiseks, valdkonna probleemide sügavuse ja põhjuste ning poliitikameetmete mõjude analüüsimiseks valdkonna probleemidega tegelemisel. TÖIS-i statistilise analüüsi tulemit (sh statistikat) kasutatakse poliitikajuhtimise protsessis. ELi isikuandmete kaitse üldmääruse artikkel 89 lubab andmeid töödelda statistilistel eesmärkidel, kui see toimub andmesubjektide tuvastamist mittevõimaldaval viisil.

**Eelnõu § 1 punktiga 2** muudetakse TTTS § 8<sup>1</sup> lõike 4 sissejuhatavat lauseosa, jättes välja ebavajaliku täienduse, et andmekogu sisaldab andmeid, mis on isiku- ja juhtumipõhised. Andmekogu sisaldab isikute andmeid ning ei ole tarvis eraldi rõhutada, et need on isiku- või juhtumipõhised, sest need on saadud teatud juhtumitest.

**Eelnõu § 1 punktidega 3 ja 4** täiendatakse TTTS § 8<sup>1</sup> lõikes 4 sätestatud TÖIS-i kantavate andmete loetelu.

**Eelnõu § 1 punktiga 3** lisatakse andmete loetellu töövõimetoetuse ja töövõime hindamise andmed. 2016. aastal alanud töövõimereformiga asendatakse püsivalt töövõimetuks tunnistamise ja töövõimetuspensionini maksmise skeem järk-järgult uue töövõime hindamise ja töövõimetoetuse maksmise skeemiga. Töövõimereformi ettevalmistamisel täiendati TTTS § 8<sup>1</sup> lõike 4 punkti 4 osalise ja puuduva töövõime andmetega. Töövõimetoetuse seaduse § 5 lõike 3 järgi on hindamisel kolm, mitte kaks võimalikku tulemust – isiku töövõime ei ole vähenenud, isikul on osaline töövõime või isikul puudub töövõime. Kehtiva TTTS § 8<sup>1</sup> lõikes 4 puudub õiguslik alus töövõime hindamise kõigi kolme tulemuse andmete kandmiseks TÖIS-i. Samuti puudub õiguslik alus töövõimetoetuse andmete kandmiseks TÖIS-i. Samas on nende andmete olemasolu tõhusa tööpoliitika väljatöötamise ning töövõimereformi käigus rakendatavate poliitikameetmete seire ja tulemuslikkuse hindamise eelduseks.

TÖIS-i kantakse töövõime hindamise taotlust ja otsust puudutavad andmed (töövõime ulatus, töövõime otsuse kestus, kordushindamise tähtaeg jm), isikut kirjeldavad tunnused (isikukood, haridus, töökogemus, sugu, vanus, kodakondsus), töövõimetoetuse andmed (toetuse suurust ja määramist mõjutavad andmed, maksmise kuupäevad, toetuse suurus, toetuse suuruse vähendamised jm). Täpne andmete koosseis sätestatakse andmekogu põhimääruses ja selle lisas (vt seletuskirja lisa).

Töövõimereformi rakendumisel on oluline seirata ja analüüsida reformi mõjusid: kuidas muutub vähenenud töövõimega (püsivalt töövõimetute, osalise ja puuduva töövõimega) inimeste tööturukäitumine ja majanduslik toimetulek, milliseid tööturumeetmeid sihtrühmale pakutud on ja mis mõju meetmed sihtrühma väljavaadetele tööturul omavad. Selleks on peale töövõime hindamise andmete vaja ka töötamise ja töötasu andmeid, mida on kirjeldatud eelnõu § 1 punktis 4. Valdavat osa töövõimereformi meetmetest rahastatakse praegu struktuurifondide vahenditest. Jätkusuutliku töövõimepoliitika kujundamiseks on ministeeriumil oluline teha valikuid, milliste töövõimet toetavate meetmete rakendamist jätkata pärast 2021. aastat ning kuidas tagada töövõime toetamise süsteemi rahastuse jätkusuutlikkus. Sellele vajadusele on viidanud ka Riigikontroll.<sup>4</sup>

Vähenenud töövõimega töötava inimese töövõimetoetust ja osaliselt sotsiaalmaksu (töötasu alamäära ulatuses) rahastatakse riigieelarvest ning poliitikakujundajal on vaja nende kulude prognoosimiseks alusandmeid (nt milline on püsiva töövõimetuse skeemist töövõimeskeemi

---

<sup>4</sup> Auditoriaruanne „Riigi tegevus töövõimereformi elluviimisel“, 2017. Riigikontrolli koduleht <http://www.riigikontroll.ee/tabid/206/Audit/2422/language/et-EE/Default.aspx>

liikujate töövõimekadu, kordushindamise kuupäev ning töötamise ja töö eest saadud tasude andmed, kui paljudel töövõimetoetuse saajatel vähendatakse töövõimetoetuse suurust ja mis ulatuses).

Isikut kirjeldavaid andmeid (nt sugu, vanus, haridus, töövõime ulatus) on analüüsides vaja kasutada, kuna teenustel ja tööturul osalemise mustrid varieeruvad lähtuvalt sihtrühma kirjeldavatest tunnustest. Mitme riskirühma tunnuse koos esinemine (nt madal haridustase, puuduv töövõime, vähene töökogemus) viitab mitme tööturubarjääri kooseksisteerimisele, mis omakorda seostub aeglasema tööle rakendumise kiiruse ja suurema abivajadusega. Sellist infot kasutatakse tööturuga nõrgemalt seotud sihtrühmade identifitseerimiseks ja neile mõeldud aktiveerivate poliitikameetmete väljatöötamiseks.

Selleks, et hinnata töövõimereformi mõjusid võrreldes baasstsenaariumiga (enne 2016. aastat kehtinud olukorraga) ning seirata töövõimetoetuse saajate majanduslikus olukorras toimuvaid muutusi (sh töövõimetoetuse vähendamist ja toimetulekutoetuse saamist), on vaja kanda töövõimetoetuse andmed TÖIS-i. Töövõimet toetava poliitika rakendumise seireks ja mõjude hindamiseks on oluline ka töövõimeliseks hinnatute sihtrühm, kuna nende toimetuleku halvenemine ei ole kooskõlas reformi eesmärkidega. Ebasoovitavate mõjude kaasnemise riski maandamiseks on oluline esmalt analüüsida töövõimeskeemi kaudu töövõimeliseks hinnatute käekäiku tööturul (registreeritud töötust, töötamist) ja majanduslikku toimetulekut (nt toimetulekutoetuste saamist, töötasu) ning vastavalt analüüsitulemustele kujundada poliitikat. Töövõimetoetuse andmeid on vaja analüüsima, kui paljud töövõimetoetust saama õigustatud isikutest toetuse väljamakseid saavad või mis põhjustel ei saa, samuti seda, kui paljudel vähendatakse töövõimetoetus nullini, mis näitab vähenenud töövõimega inimeste toimetulekut ning kaudsemalt uue töövõime hindamise metoodika vastavust.

Töövõime hindamise ja töövõimetoetuse andmete TÖIS-i kandmise eelduseks on õigusliku aluse olemasolu. Seetõttu täiendatakse TTTS § 8<sup>1</sup> lõike 4 punkti 4 töövõime hindamise ja töövõimetoetuse andmetega.

**Eelnõu § 1 punktiga 4** lisatakse TTTS § 8<sup>1</sup> lõikesse 4 õiguslik alus töötamise, töötasu ja toimetulekutoetuse andmete ning andmeandjate ja neilt saadavate andmete loetelu TÖIS-i kandmiseks. Seetõttu täiendatakse TTTS § 8<sup>1</sup> lõiget 4 punktidega 12–14.

Uue punkti 12 järgi kantakse TÖIS-i töötamise ja töötasu andmed. Selle muudatusega on seotud eelnõu § 2, millega täiendatakse MKS § 29. Kehtivas TTTS-is puudub õiguslik alus töötamise ja töötasu andmete TÖIS-i kandmiseks. Praegu saab TTTS § 8<sup>1</sup> lõike 4 punkti 7 alusel TÖIS-i kanda sotsiaalmaksu andmeid. Nendest tuletatakse tööpoliitika väljatöötamisel, seiramisel ja hindamisel töötamise ja töötasu andmed. Samas on täpsemad töötamise ja töötasu andmed kantud maksukohustuslaste registrisse, sh töötamise registrisse. Täpsemate andmete põhjal on võimalus teha detailsemaid analüüse, sh paremini hinnata tööturumeetmete mõju kestlikkust ja kvaliteeti.

Eelnõu järgi sisaldavad TÖIS-i kantavad töötamise andmed töötamise perioodi (töösuhte alguse, peatamise ja lõpu kuupäevad), lõpetamise aluse, liigi ja asukoha ning ameti andmeid. Töötasu väljamaksete andmed sisaldavad tasu maksja andmeid (registrikood, tegevusala, õigusliku vormi ja tegevuskoha andmed) ja maksustatava tulu andmeid (tulu summa, tulu liik, nt palk, ajutine töövõimetus), kinnipeetud maksude (töötuskindlustusmaks, sotsiaalmaks, tulumaks) liiki ja suurust ning tööajamäära andmeid.

TÖIS-i kantavad töötamise andmed hõlmavad nii tööd tegeva isiku ja tasu saaja andmeid (isikukood) kui tööd võimaldava isiku ja tasu maksja andmeid (registrikood, isikukood). Tasu

maksja ja tööd võimaldav isik võivad olla erinevad (nt renditöö puhul), mistõttu kantakse TÖIS-i nii tasu maksja kui tööd võimaldava isiku andmed.

Tasu maksja tegevusala, õiguslik vorm ja tegevuskoht on vajalikud tööturuteenuseid saanud isikutele tasu maksnud tööandjate valdkondliku, õigusliku vormi ja regionaalse jaotuse seireks. Näiteks, kas tööturuteenuse saajate arv on piirkonnas, mida iseloomustab keskmisest kõrgem töötuse määr, suurem või väiksem võrreldes teiste piirkondadega. Lisaks makstakse Ida-Virumaal ka töökoha loomise toetust. Vaja on analüüsida, kas tööturuteenust saavad pigem isikud, kes on hõivatud tööjõumahukas ja madala tootlikkuse määraga tegevusvaldkondadesse kuuluvates ettevõtetes ning milline on ettevõtete õigusliku vormi jaotus.

Ametikoha ja töökoha andmeid kasutatakse TÖIS-is analüüsima, kuivõrd välispäritolu tööjõud (välismaalased, kes võivad Eestis töötada tähtajalise elamisloa või viisa alusel, viisavabalt või lühiajaliselt) vastab Eesti tööturu vajadustele. Ametialaste andmete põhjal analüüsitakse, kas välispäritolu tööjõud töötab kasvava tööjõuvajadusega ametikohtadel ning milline on täiendav tööjõuvajadus (alusinfot saadakse OSKA<sup>5</sup> prognoosidest). Töö asukoha andmeid kasutatakse vakantsete töökohtade regionaalse jaotuse analüüsimisel.

TÖIS-i andmete põhjal analüüsitakse tööhõivepoliitika strateegiliste eesmärkide täitmist, milleks on kõrge hõivemäär ja riigi ressursside tõhus kasutus. Nende eesmärkide saavutamiseks:

- 1) tehakse tööturumeetmete mõjuanalüüsi, sh meetmete kulu-tulu analüüsi (kasutades maksutatava tulu suuruse, kinnipeetud maksude andmeid). Näiteks tööalase rehabilitatsiooni tulemuslikkuse analüüsimisel tuleb kasutada teenusesaajate andmeid (töövõime ja töövõimetuse andmed), võrdlusgrupi tööle rakendumise andmeid (töösuhte algus- ja lõpukuupäev) ning töise tulu andmeid (tasu suurus ja väljamakse kuupäev). Tuleb hinnata meetme kuluefektiivsust (kas teenuse osutamise kulu on väiksem kui teisest tegevusest saadud tulu, sh maksutulu riigi jaoks) ja tulemuslikkust (kas tööle rakendumise tõenäosus erineb võrdlusgrupi omast);
- 2) tehakse tööturupoliitika seiret. Tööturu olukorra seireks kasutatakse nn riskirühmade töötamise ja töötasu andmeid, nt toimetulekutoetuse saajate, vähese riigikeeleoskusega ja vähenenud töövõimega inimeste hõivesse sisenemise ja hõives püsimise trendide iseloomustamiseks. Riskirühmade tööle saamise ja tööle püsimise (kasutatakse töösuhte algus- ja lõpukuupäeva andmeid) ning töötasu trendide iseloomustamiseks kasutatakse taustatunnuseid, mis iseloomustavad riskirühmade jaotumist tegevusalade, ametialade, haridustaseme, soo, vanuse jm järgi, mis võimaldavad analüüsida põhjuseid, kui töötasu suuruses esinevad lõhed;
- 3) analüüsitakse põhjuseid, mis on eesmärkide saavutamise edu või ebaedu põhjused. Töötamise (töötamise liik) ja töötasu (sh maksud) andmeid kasutatakse poliitikamuudatuste ettevalmistamisel ja mõjude hindamise protsessides, nt töötuskindlustusmaks skeemi muudatuste mõjude (töötamis- ja ettevõtlusvormide maksustamise võimalused) ja sotsiaalmaksu erijuhtude analüüsimisel.

Tööhõivepoliitika sihtrühmi võib tinglikult jagada tööturustaatus järgi kaheks – registreeritud töötud ja hõivatud. Alates 2017. aasta maist pakub töötukassa nn töötust ennetavaid meetmeid. Meetme sihtrühma kuuluvad peamiselt töötavad inimesed. Ennetavate meetmete tulemuslikkuse hindamiseks (nii ühekordsete mõjuanalüüside tegemiseks kui regulaarseks tulemusnäitajate seireks) on vaja töötamise ja tasu andmeid, mis võimaldavad hinnata järgmist: kas ja mil määral tööturuteenuse saamise tulemusel püsib sihtrühm tööturul

---

<sup>5</sup> Tööturuvajaduse seire ja prognoosi süsteem

kauem (töötamise kestuse andmed), kas teenuse saamine toob kaasa liikumise kõrgemale palgaastmele (töötasu andmed) ja ametialase liikumise või liikumise perspektiivikamatesse tegevusvaldkondadesse (ameti, tegevusala andmed), muutuse töötaja kasutuses (osalise töötaja määr), kas tööturuteenust saanud töötajate ja tööandjate vaheline töösuhe on kestlikum võrreldes sarnaste töötavate isikutega, kes teenust ei saa. Tulemused on vajalikud meetme kujundamisel ja otsuste tegemisel, kas teenuse osutamist jätkata ka pärast tähtajalise tööhõiveprogrammi lõppemist.

2016. aastal käivitunud töövõimereformi sihtrühma kuuluvad nii töötavad inimesed kui registreeritud töötutest vähenenud töövõimega inimesed. Ka selle sihtrühma puhul on oluline seirata muutusi sihtrühma tööelus ning analüüsida töötamist toetavate meetmete mõju tööturunäitajatele (hõives püsimine, töötasu, tööaeg). Tulemusi on vaja, et teha otsuseid, kas ja mis mahus tööturuteenuste osutamist jätkata pärast 2021. aastat ning vajaduse korral teha jooksvaid muudatusi teenuse osutamise tingimustes. Registreeritud töötute (sh vähenenud töövõimega töötajate) puhul on oluline regulaarselt seirata nii registreeritud töötute tööle rakendumist ja hõives püsimise kestust kui ka muutusi töötasu suuruses ning hinnata osutatud teenuste tulemuslikkust, et tõhusamalt suunata ressursse töötute tööle aitamiseks.

Uue punktiga 13 lisatakse õiguslik alus toimetulekutoetuse andmete kandmiseks TÖIS-i. TÖIS-i kantakse toimetulekutoetuse saaja isikukood ja makstud toimetulekutoetuse andmed. Need andmed ühendatakse TÖIS-is tööturuteenuste ja -toetuste saajate ja töötamise andmetega. See võimaldab isiku tööle rakendumise ja meetmete mõju hindamisel arvesse võtta taustaandmeid, mis peegeldavad sihtrühma nõrgemat positsiooni tööturul. Toimetulekutoetuse saamine võib viidata tööturul riskigruppi kuulumisele, millega kaasneb väiksem tööle rakendumise tõenäosus ja suurem vajadus töötamist toetavate teenuste järele. Kombineerides toimetulekutoetuse andmeid registreeritud töötuse ja tööturumeetmete andmetega, on võimalik täpsemalt analüüsida tööturuteenuste ja -toetuste ning toimetulekutoetuse koostõu tööturukaatumisele ning töötada välja poliitikameetmed, mis toetavad nii inimese aktiivset osalemist tööturul kui suurendavad majanduslikku toimetulekut ega tekita töötuslõksu, st toimetulekutoetus tagab piisava sissetuleku ja motiveerib inimesi tööturul aktiivselt osalema. Lisaks võimaldavad toimetulekutoetuse andmed seirata trendi ja muutusi töötavate riskirühmade, näiteks töövõimereformi sihtrühma toimetulekus ja abivajaduses.

Uue punkti 14 kohaselt sisaldab andmekogu andmeandjate loetelu ja andmeandjalt saadavaid andmeid. Andmekogule andmeandjate loetelu sätestatakse põhimääruses. Seda loetelu ei ole otstarbekas tuua seaduse tasandile. Seaduses on oluline sätestada andmekogus sisalduvad andmed ning põhimäärus täpsustab, kes andmed annab ja mis on täpne andmekoosseis.

Eelnõu § 1 punktidega 3 ja 4 TÖIS-i kantavatele andmetele õiguslike aluste loomine on kooskõlas minimaalsuse põhimõtetega ehk isikuandmeid töödeldakse vaid ulatuses, mis on vajalik määratud eesmärkide saavutamiseks. Näiteks kasutab Sotsiaalministeerium TÖIS-i kantud töövõime hindamise ja töövõimetoetuse andmeid tööpoliitika väljatöötamise, seiramise ja hindamise eesmärgil isikustamata kujul. Töötukassa aga kasutab töövõime hindamise ja töövõimetoetuse isikustatud andmeid isiku tööle saamise toetamisel, sh abivajaduse määramisel ning tööturuteenuste ja -toetuste pakkumise eesmärgil. Seega ei toimu dubleerimist, sest isikustamata ja isikustatud andmeid kasutatakse eri andmekogudes erinevatel eesmärkidel.

**Eelnõu § 1 punktiga 5** muudetakse TTTS § 12 lõikes 1 töövahenduse mõistet.

Kehtivas TTTS-is on töövahenduse mõiste sisustatud kahel erineval kujul (§ 12 lõikes 1 ja § 38 punktis 1). Neist esimest rakendatakse siis, kui töövahendusteenust osutab töötukassa, ja teist siis, kui teenust osutab ettevõtja. Eelnõuga sätestatakse õigusselguse huvides üks töövahenduse mõiste sisu. Töövahendus on töö ja töötaja leidmiseks vajaliku teabe vahendamine inimese ja tööandja vahel. See mõiste hõlmab vabade töökohtade andmete avaldamist, töötingimustest teavitamist, teabe vahendamist tööd otsiva inimese hariduse, oskuste ja töökogemuse kohta jms.

Muudatusega soovitakse vältida praktikas kujunenud olukordi, kus eraõiguslikud töövahendajad võtavad tööd otsivatelt isikutelt tasu, õigustades seda väitega, et tegemist ei ole töövahendusega, vaid mõne muu teenusega (nt konsultatsiooni- või reisikorraldusteenusega). Ringkonnakohus on 20.09.2011 kohtuasjas nr 3-10-2781<sup>6</sup> leidnud, et „töövahendus on teenuste kompleks ja seaduse mõttega oleks vastuolus selle üksikute komponentide eest tasu võtmine, pidamata komponente nende kogumis töövahendusteenuseks. Tööotsija ja vabade töökohtade andmete töötlemine (sh kogumine, edastamine jne) on töövahenduse oluline osa. Tähtsust ei oma asjaolu, kuidas pooled omavahelises lepingus teenust nimetavad, vaid see, kas teenus on sisuliselt töövahendus või mitte.“

**Eelnõu § 1 punktiga 6** muudetakse TTTS §-s 36 SMT maksmise tingimusi. SMT on ette nähtud tööturuteenuse saamisega kaasnevate kulude osaliseks hüvitamiseks. TTTS § 36 alusel makstakse SMT-d töötule, kes osaleb tööturukoolituses, tööpraktikas, tööharjutuses ja tööalases rehabilitatsioonis<sup>7</sup>. Töötaval ja õppival isikul on õigus saada SMT-d, kui ta osaleb tööalases rehabilitatsioonis.

SMT saamiseks ei pea isik esitama avaldust ega sõidukulu tõendavaid dokumente iga päeva kohta. Neist nõuetest loobuti 2011. aastal menetlusökonoomia tagamise eesmärgil. Toetust makstakse üks kord kuus pärast tööturuteenuse osutajalt andmete saamist nn ühikuhinna alusel. Ühe kilomeetri hind on 0,1 eurot ja toetuse ülemmäär 26 eurot päevas. SMT suurus arvutatakse tööturuteenuse osutamise koha ja isiku elukoha kahekordse vahemaa (edasi-tagasi sõit) alusel.

SMT maksmisel ei võeta arvesse seda, kas isikul on õigus tasuta sõita. See õigus võib isikul olla ühistranspordiseaduse või kohaliku omavalitsuse (edaspidi KOV) üksuse määruse alusel. Ühistranspordiseaduse alusel on riigisiselisel liinil tee-, vee- ja raudteeliikluses õigus tasuta sõita tööealisel sügava puudega ja raske nägemispuudega isikul. KOV-i määruse alusel võib see õigus olla kõigil KOV-i elanikel või piiratud isikute ringil (näiteks paljulapselisel vanemal, represseeritud jms). Samuti võib see õigus olla kogu KOV-i territooriumil, asula piires või asulate vahel, KOV-ide vahel jne.

Kui isikul on õigus kasutada ühistransporti tasuta, hüvitatakse talle praegu SMT-ga sõidukulu, mida ei ole tekkinud. Seni ei ole SMT maksmist välistava asjaoluna tasuta sõiduõigust TTTS-is sätestatud, sest selle õiguse tuvastamine iga isiku puhul on olnud ebaproportsionaalselt töö- ja ajamahukas võrreldes toetuse suuruse ja selle maksmiseks kuluva summaga. Viimastel aastatel on mitmed KOV-i üksused laiendanud nende isikute ringi, kellel on elukohapõhine õigus sõita tasuta, ja selle õiguse tuvastamine on rahvastikuregistri andmete põhjal suhteliselt lihtne. Seetõttu ei saa SMT maksmist jätkuvalt põhjendada menetlusökonoomiaga.

<sup>6</sup> [Ringkonnakohtu otsus nr 3-10-2781](#)

<sup>7</sup> Lisaks on SMT saamise õigus TTTS-i alusel kehtestatud tähtajalises tööhõiveprogrammis ja ministri käskkirjaga kehtestatud ELi toetuse andmise tingimustes nimetatud isikutel.

Menetlusökoonoomia põhimõttest lähtudes puudutab eelnõuga tehtav muudatus vaid neid isikuid, kelle puhul töötukassa saab tasuta sõidu õiguse tuvastada rahvastikuregistrisse kantud elukoha andmete alusel. Eelnõu järgi ei maksta SMT-d siis, kui tööturuteenuse osutamise koht ja isiku rahvastikuregistrijärgne elukoht asuvad selle kohaliku omavalitsuse üksuse (linna või valla) territooriumil, kus on võimalus kasutada ühistransporti tasuta. Jätkuvalt on kavandatud SMT-d maksta ka elukohapõhise sõiduõiguse korral siis, kui isik ei saa tööturuteenuse osutamise kohta sõitmiseks kasutada ühistransporti:

1) tööturuteenuse osutamise aja tõttu. Selline olukord võib tekkida siis, kui tööturuteenust osutatakse ajavahemikus, kui ühistranspordivahendid veel ei sõida või on lõpetanud sõitmise, näiteks tööpraktika pagari, hooldaja jne erialal. Kui isik ei saa seetõttu kasutada ühistransporti, peab ta kasutama muud transpordiliiki, millega kaasneb kulu ja SMT maksimine on põhjendatud;

2) tervise tõttu. SMT saamise õigus on TTTS § 2 punktis 4 nimetatud isikutel, kellel on puue, kes on tunnistanud püsivalt töövõimetuks, kellele on määratud invaliidsusgrupp tähtajatult või kellel on tuvastatud osaline või puuduv töövõime. Kui eespool nimetatud isik ei saa kasutada ühistransporti tervise tõttu, on tal jätkuvalt õigus saada SMT-d, kui ta kasutab muud liiki transporti elukohast tööturuteenuse osutamise kohta ja tagasi sõitmiseks.

Muudatus ei puuduta neid isikuid, kellel on õigus tasuta sõita ühistranspordiseaduse alusel või KOV-i üksuse määramises sätestatud muul alusel, näiteks seetõttu, et tal on mitu last, ta on repressseeritu jms. Seetõttu saab osa isikutest, kellel on õigus tasuta sõita, jätkuvalt SMT-d.

**Eelnõu § 1 punktidega 7–9 ja 11–14** muudetakse ettevõtjatele seatud töövahenduse ja renditööjõu vahendamise nõudeid ja piiranguid ning järelevalvet nende täitmise üle.

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni eraõiguslike tööhõiveagentuuride konventsioon nr 181<sup>8</sup> (edaspidi ILO konventsioon 181) reguleerib töövahendajate ja renditööjõudu vahendavate ettevõtjate tegevust. Et töökohad oleksid kõigile kättesaadavad, tuleb ILO konventsiooni nr 181 järgi kohelda tööd leida soovivaid isikuid võrdselt ja isikult on keelatud nõuda tasu töövahenduse ja renditööjõu vahendamise eest. Kuigi Eesti ei ole seda konventsiooni ratifitseerinud, on nii TTTS-i ettevalmistamisel kui eelnõuga tehtavate muudatuste väljatöötamisel selle põhimõtteid arvesse võetud. Samuti on eelnõuga tehtavate muudatuste tegemisel arvestatud direktiiviga nr 104<sup>9</sup> (edaspidi renditöö direktiiv).

**Eelnõu § 1 punktiga 7** muudetakse TTTS §-s 38 sätestatud majandustegevusteate esitamise tingimusi.

Kehtivas TTTS-is on sätestatud majandustegevuse nõuded ja piirangud ettevõtjale, kes tegeleb töövahendusega või renditööjõu vahendamisega. Ettevõtja mõistet on eelnõus kasutatud majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse (edaspidi MsÜS) tähenduses ja see hõlmab kõiki isikuid, kes tegelevad majandustegevusega. Majandustegevus on MsÜS § 3 lõike 1 kohaselt iga iseseisvalt teostatav, tulu saamise eesmärgiga püsiv tegevus, mis ei ole seadusest tulenevalt keelatud. MsÜS § 3 lõike 2 järgi loetakse majandustegevuseks iga tegevust, mille suhtes on kehtestatud teatamis- või loakohustus, ka juhul, kui selle eesmärgiks ei ole tulu saamine.

TTTS § 38 järgi peab ettevõtja esitama majandustegevusteate, kuid seadus ei sätesta, kas see tuleb esitada enne töövahendusteenuse osutamise või renditööjõu vahendamisega alustamist

---

<sup>8</sup> ILO koduleht

[http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100\\_ILO\\_CODE:C181](http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C181)

<sup>9</sup> Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/104/EÜ, 19. november 2008, renditöö kohta

või alles siis, kui teenust juba osutatakse. Eelnõu järgi peab töövahendusteenust osutav või renditööjõudu vahendav ettevõtja esitama majandustegevusteate enne majandustegevusega alustamist.

Kuna eelnõu § 1 punktiga 5 ühendati kaks töövahenduse mõistet, asendatakse TTTS § 38 punktis 1 senine töövahenduse mõiste viitega TTTS § 12 lõikes 1 sätestatud ühtsele töövahenduse mõistele.

Eelnõuga kitsendatakse nende renditööjõudu vahendavate ettevõtjate ringi, kellel on kohustus esitada majandustegevusteade.

Kehtiva TTTS § 38 lõike 2 alusel peavad teate esitama kõik ettevõtjad sõltumata sellest, kas tegemist on:

- 1) tööandjaga, kes rendib ajutiselt välja oma töötajaid, kes on tööle võetud ja tavaliselt täidavad tööülesandeid tööandja juures, või
- 2) tööandjaga, kes sisuliselt tegutseb rendiagentuurina renditöö direktiivi mõistes.

Kõigi ühesugust kohtlemist on seni põhjendatud järelevalve lihtsustamise vajadusega. Majandustegevusteate esitamine vajalik vaid rendiagentuurina tegutseva ettevõtja puhul. See tagab ka võimaluse teha järelevalvet seaduses sätestatud nõuete täitmise üle. Teate esitamine ei ole vajalik nende tööandjate puhul, kes vaid ajutiselt rendivad oma töötajaid, kes tavaliselt täidavad tööülesandeid tööandja juures. Selline olukord, kus töötajalt nõuab renditööle suunamise eest tasu tööandja, kelle heaks töötaja peamiselt tööülesandeid täidab, ei ole tõenäoline.

Eelnõu järgi peavad majandustegevusteate esitama need renditööjõu vahendajad, kes sõlmivad isikuga töölepingu selge ja ainsa eesmärgiga suunata ta renditööle TLS § 6 lõike 5 mõistes. See kitsendus on vastavuses renditöö direktiiviga, mis defineerib rendiagentuuri kui füüsilise või juriidilise isiku, kes sõlmib töölepinguid või töösuhteid renditöötajatega, et lähetada neid kasutajaettevõtjatesse, kus nad töötavad ajutiselt kasutajaettevõtja järelevalve all ja juhtimisel, ning renditöötaja kui töötaja, kellel on rendiagentuuriga tööleping või töösuhe, mille eesmärk on lähetada ta ajutiselt töötama kasutajaettevõtjas viimase järelevalve all ja juhtimisel.

**Eelnõu § 1 punktiga 8** muudetakse TTTS § 39<sup>1</sup>, mis reguleerib töövahenduse eest tasu nõudmise keeldu. Kehtiva TTTS § 39<sup>1</sup> järgi on ettevõtjal keelatud nõuda tema poole tööleidmise sooviga pöördunud isikult tasu töövahenduse eest. Eelnõuga täpsustatakse töövahenduse eest tasu nõudmise keeldu ja lisatakse renditööjõu vahendamise eest tasu nõudmise keeld.

Eelnõuga asendatakse TTTS § 39<sup>1</sup> pealkirjas sõna „saamise“ sõnaga „nõudmise“. Sõna „saamine“ ei ava keelu sisu – ettevõtja ei tohi nõuda tasu – täpselt. Sõna „saamine“ võimaldab tasu küsida, kuid ettevõtja ei pruugi seda saada, kui isik küsitud tasu ei maksa.

Eelnõu § 1 punktiga 5 ühendati töövahenduse mõiste kaks sisu. Töövahendus hõlmab igasuguse sellise teabe vahendamist, mis on vajalik töö ja/või töötaja leidmiseks. Kuigi kehtiv õigus keelab küsida töövahenduse eest tööd otsivalt isikult tasu, ei pea mitmed ettevõtjad sellest keelust kinni. Tasu nõudmist põhjendatakse sellega, et vaba töökoha ja muude töö leidmiseks vajalike andmete edastamisel tööd otsivale isikule ei ole tegemist mitte töövahenduse, vaid konsultatsiooni- või nõustamisteenuse osutamisega. Samas, töövahendaja ülesanne ongi anda tööd otsivale isikule töö leidmiseks vajalikku teavet, sh konsultatsiooni või nõu. Ringkonnakohus leidis kohtuasjas nr 3-10-2781/83, et „töövahendus on teenuste

kompleks /.../ Tähtsust ei oma asjaolu, kuidas pooled omavahelises lepingus teenust nimetavad, vaid see, kas teenus on sisuliselt töövahendus või mitte“.<sup>10</sup> Eelnõuga täiendatud töövahenduse mõistest (vt ka eelnõu § 1 punkti 5 selgitust) tulenevalt käsitatakse töövahendusena mitmeid tegevusi ja tasu ei ole lubatud nõuda töövahenduse, sh selle üksikute komponentide (nt konsultatsioon) eest.

Renditööjõu vahendajatel ei ole alates 22.12.2013 tasu nõudmist keelatud. Samas on Tööinspeksioon tõlgendanud TTTS § 39<sup>1</sup>, mille järgi on ettevõtjal keelatud nõuda tema poole tööleidmise sooviga pöördunud isikult tasu vaba töökoha ja tööandja andmete eest, renditööjõu vahendamisel isikult tasu võtmise keeluna<sup>11</sup>. Selline tõlgendus ei ole õiguslikult selge ega vasta täielikult renditöö direktiivi artikli 6 lõigete 2 ja 3 nõuetele. Seetõttu sätestatakse eelnõuga TTTS § 39<sup>1</sup> lõikes 2 renditööjõu vahendajale keeld võtta töötajalt tema renditööle suunamise eest tasu (vt ka eelnõu § 3).

**Eelnõu § 1 punktiga 9** täiendatakse TTTS-i §-ga 39<sup>2</sup>, mis reguleerib tööotsinguportaalides kaitstud tunnuste alusel automatiseeritud otsingute tegemist.

ILO konventsiooni nr 181 artikkel 5 sätestab kohustuse tagada, et eraõiguslik tööhõiveagentuur kohtleks töötajaid võrdselt, diskrimineerimata neid rassi, nahavärvi, soo, usutunnistuse, poliitilise meelsuse, sotsiaalse kuuluvuse või mistahes muu riigisisises õiguses sätestatud diskrimineeriva tunnuse alusel. Lisaks sätestab konventsiooni 181 artikli 6 punkt b, et isikuandmed, mida tööhõiveagentuur töötleb, peavad piirduma andmetega kvalifikatsiooni ja töökogemuse kohta ning muu otseselt olulise infoga.

Riigisisises õiguses on soolise diskrimineerimise keeld sätestatud SoVS-is: otsene sooline diskrimineerimine on isiku ebasoodsam kohtlemine seoses raseduse ja sünnitamisega, lapsevanemaks olemise, perekondlike kohustuste täitmise või muude soolise kuuluvusega seotud asjaoludega. VõrdKS-i kohaselt on keelatud inimest diskrimineerida tema rahvuse (etnilise kuuluvuse), rassi, nahavärvuse, usutunnistuse või veendumuste, vanuse, puude või seksuaalse sättumuse alusel. Lisaks keelab SoVS § 6 lõige 4 tööandjatel ja töövahendajatel nõuda andmeid, mis on seotud soolise kuuluvuse ja perekondlike kohustustega. Täiendus tehti 2009. aastal eesmärgiga mitte võimaldada töövahendusportaalidel nõuda sugu, perekonnaseisu ja laste arvu puudutavate andmete sisestamist. Leiti, et sellise info kogumine töötajate kohta soodustab eelarvamuslikku suhtumist ja lähtumist soolistest stereotüüpidest ning seetõttu ka naiste ja meeste ebavõrdset kohtlemist.

Samuti piirab kehtiv õigus küsida isikult, kes otsib tööd, selliseid andmeid, mis ei seondu töö tegemisega. TLS § 11 lõige 1 keelab tööandjal lepingueelsetel läbirääkimistel või töölepingu sõlmimist muul viisil ette valmistades, sealhulgas töökuulutuses või töövestlusel, nõuda töölesoojijalt andmeid, mille vastu tal puudub õigustatud huvi. Eelkõige peetakse silmas andmeid, mis puudutavad töölesoojija eraelu või ei ole seotud sobivusega pakutavale töökohale. TLS-i kommenteeritud väljaande kohaselt kohaldub § 11 lõige 1 ka töövahendajatele.<sup>12</sup>

Praktikas on siiski loodud tööd pakkuvatele isikutele võimalus kasutada töövahendusportaalides otsingukriteeriumina kaitstud tunnuseid (eelkõige sugu, vanust ja

<sup>10</sup> Riigi Teataja <https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/detailid.html?id=109905283>

<sup>11</sup> Tööinspeksioon, Renditöö, 2015, [https://www.ti.ee/fileadmin/user\\_upload/Renditoo.pdf](https://www.ti.ee/fileadmin/user_upload/Renditoo.pdf), lk 2.

<sup>12</sup> [https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/eesmargid\\_ja\\_tegevused/Too/Toolepingu\\_seadus/selgitused\\_toolepingu\\_seaduse\\_juurde.pdf](https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/eesmargid_ja_tegevused/Too/Toolepingu_seadus/selgitused_toolepingu_seaduse_juurde.pdf), lk 41

emakeelt, mis on otseselt seotud inimese rahvusliku päritoluga). Probleemile on tähelepanu juhtinud soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik, kes hindas 2015. aasta arvamuses sellist praktikat diskrimineerimist soodustavaks. Volinik leidis, et töövahendusportaalid ei tohi soodustada ega luua võimalusi, mille alusel on tööle kandideerijaid võimalik valida või mitte valida kaitstud tunnuste järgi. Seadusega kaitstud tunnuste järgi otsingu või valiku tegemine viib ebavõrdse kohtlemise ehk diskrimineerimiseni. Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku soovitus oli eemaldada kasutusest kõik isikutunnused, millega seoses võib töölesoojija diskrimineerimise ohvriks langeda.<sup>13</sup>

Võrreldes 2015. aastaga ei ole olukord palju muutunud ja endiselt on mitmes töövahendusportaalil võimalik teha otsinguid kaitstud tunnuste alusel. Kuna mitteregulatiivsed meetmed ei ole tulemust andnud, piiratakse eelnõuga otsingute tegemist kaitstud tunnuste alusel. Eelnõu kohaselt ei tohi ettevõtja, kes tegeleb töövahendusega, võimaldada tööd leida sooviva isiku automatiseeritud otsingut järgmiste tunnuste alusel:

- 1) VõrdKS § 1 lõikes 1 nimetatud kaitstud tunnused (rahvus, rass, nahavärvus, usutunnistus või veendumus, vanus, puue ja seksuaalne sättumus);
- 2) SoVS § 6 lõigetes 1–3 nimetatud kaitstud tunnused (sugu ja soolise kuuluvusega seotud asjaolud, nagu rasedus, sünnitamine, lapsevanemaks olemine, perekondlike kohustuste täitmine vms);
- 3) emakeele andmed.

Lisaks VõrdKS-is ja SoVS-is nimetatud diskrimineerimise alustele kehtib piirang ka emakeele andmete alusel tööd leida soovivate isikute automatiseeritud otsingule. Seda seetõttu, et emakeele andmete alusel võib olla võimalik diskrimineerimise soodustamine lähtuvalt isiku rahvusest.

Automatiseeritud otsingu piirangu rakendamisel ei tohi ettevõtja, kes tegeleb töövahendusega, võimaldada ligipääsu töövahendusportaaali osale, mille kaudu on kaitstud tunnuste alusel võimalik isikut otsida, sh välistada ta otsingust. Eelnõu järgi ei ole kaitstud tunnuste alusel otsingu tegemise keeld absoluutne. Erandid on lubatud põhjendatud juhul. Eelnõu järgi peab iga isik, sh tööandja, kes soovib kaitstud tunnuste alusel tööd tegevast isikut leida, taotlema erisuse võimaldamist, põhjendades selle vajadust lähtuvalt töökohast, millele tööd tegevast isikut soovitakse leida, ning samuti kaitstud tunnuste alusel otsingu tegemise kooskõla seadusega (viide seaduse sättele, millega erisuse tegemine on õigustatud).

VõrdKS §-d 6 ja 9–11 võimaldavad teha võrdses kohtlemises erandeid juhul, kui tegemist on:

- 1) seadustes sätestatud erisusega ehk isikut otsitakse töökohale, millele on seadusega seatud piirang vanusele või muudele kaitstud tunnustele. Näiteks, avaliku teenistuse seaduses on sätestatud vanuse alampiir riigi- või kohaliku omavalitsuse ametnikele;
- 2) objektiivselt põhjendatava vajadusega, nt vanusest tingitult tööohutuse, tervise vm nõuded või ka nt julgeolek;
- 3) positiivsete meetmetega, nt eelistatakse tööle võtta puudega inimesi;
- 4) kutsenõudega, mis tuleneb kutsetegevuse laadist või sellega seotud tingimustest ning mille eesmärk on õiguspärane ja nõue on proportsionaalne, nt näitlejad, kes peavad kehastama teatud vanuses tegelaskuju.

---

<sup>13</sup> Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku 2015. avaldatud arvamus nr 37 seoses töövahendusportaalide praktikaga koguda ja võimaldada tööpakkujatel teha otsinguid töötajate isikuga seonduvate andmete alusel. [http://www.vordõigusvolinik.ee/wp-content/uploads/2015/10/Arvamus\\_nr\\_37\\_toovahendusportaalid.pdf](http://www.vordõigusvolinik.ee/wp-content/uploads/2015/10/Arvamus_nr_37_toovahendusportaalid.pdf)

SoVS § 5 lõike 2 punkti 4 kohaselt ei loeta otseseks sooliseks diskrimineerimiseks tööle saamisel või selleks vajaliku koolituse võimaldamisel erinevat kohtlemist isiku soo tõttu, kui sugu on teatud kutsetegevuse olemuse või sellega liituvate tingimuste tõttu oluline ja määrav nõue ning taolise erineva kohtlemise eesmärk on õigustatud ja nõue proportsionaalne eesmärgiga. Sama seaduse § 6 lõike 1 järgi ei loeta diskrimineerivaks tööelus juhtumeid, kui tööandja valib tööle või ametikohale, võtab tööle või tööpraktikale, edutab, valib väljaõppele või ülesande täitmiseks või saadab koolitusele ühest soost isiku, jättes kõrvale parema kvalifikatsiooniga vastassoost isiku, kui tema tegevusel on kaalukad põhjused või see tuleneb sooga mitteseotud asjaoludest.

Ettevõtja, kes tegeleb töövahendusega, võib kaitstud tunnuste alusel otsingu võimaluse teha kättesaadavaks alles pärast seda, kui taotluses esitati seaduse nõuetele vastavad andmed. Taotlus peab olema esitatud kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, sisaldama vaba töökoha nimetust, kuhu töötajat otsitakse, ja viidet kasutatava erisuse õiguslikule alusele. Töövahendajal on kohustus säilitada nii taotlusi kui kaitstud tunnuste alusel tehtud otsingute andmeid üks aasta. Otsingute andmed on: otsingu tegija andmed, otsingus kasutatud kaitstud tunnuste andmed ja otsingu tegemise aeg. Põhjenduse ja otsingu andmete säilitamine võimaldab teha ettevõtjate üle järelevalvet.

**Eelnõu § 1 punktiga 10** muudetakse TTTS § 41 lõiget 1, mis reguleerib alusetult saadud tööturuteenuste ja -toetuste kulu tagasinõudmist.

TTTS § 41 lõike 1 järgi nõuab töötukassa alusetult makstud tööturutoetuseks või tööturuteenuste osutamiseks kulunud summad tagasi tööturuteenuse saaja poolt teadliku valeandmete esitamise, tööturutoetuse või -teenuse saamist mõjutavatest asjaoludest teatamata jätmise korral, samuti TTTS § 18 lõikes 9, § 19 lõigetes 8 ja 8<sup>1</sup> ning § 20 lõikes 5 nimetatud juhtudel. Sõna „nõuab“ tähendab tagasinõude esitamise kohustust, st kaalutlusõigus puudub. Riigikohus<sup>14</sup> tunnistas selle sätte põhiseaduse vastaseks ja kehtetuks selles osas, mis ei näe ette tagasinõude esitamisel kaalutlusõigust juhul, kui isik on jätnud töötukassale teenuse või toetuse saamist mõjutavatest asjaoludest teatamata.

Riigikohus leidis, et TTTS § 41 lõige 1 riivab põhiseaduse:

- 1) §-s 12 sätestatud võrdsuspõhiõigust. Riigikohtu hinnangul on töötuga võrreldavas olukorras nende isikute grupp, kellele sotsiaalvaldkonnas esitatakse tagasinõue alusetult saadu eest, näiteks isikud, kellele esitatakse tagasinõue kohtumenetluse ajal kehtinud sotsiaalhoolekande seaduse (edaspidi SHS) § 30 lõigete 6–8 alusel. Kuna TTTS § 41 lõige 1 ei näe ette ja SHS § 30 näeb ette kaalutlusõiguse kasutamise, koheldakse töötut halvemini kui võrreldavaid isikuid, kelle suhtes kohaldatakse SHS § 30 lõikeid 6–8. Käesoleval ajal reguleerib sotsiaalvaldkonnas töötutega võrreldavate gruppide puhul alusetult saadud summade tagasinõudmist suures osas 01.01.2016 jõustunud sotsiaalseadustiku üldosa seaduse 3. peatüki 2. jagu, milles on sätestatud alusetult saadu tagastamine, sh kaalutlusõiguse kasutamine, kuid TTTS-ile seda ei kohaldata;
- 2) § 32 lõikes 1 sätestatud omandi puutumatus põhimõtet. Riigikohus leidis, et nende isikute omandipõhiõigust, kelle suhtes rakendatakse TTTS § 41 lõiget 1, riivatakse intensiivsemalt kui mitmete teiste avalik-õiguslikus suhtes alusetult rikastunud isikute omandipõhiõigust. Avaliku õiguse üldregulatsiooni sätestavad haldusmenetluse seaduse § 69 lõige 1 ja riigivastutuse seaduse § 22 lõige 3, mis viitavad eraõiguse normidele. Eraõiguse normid näevad ette alusetu rikastumise korral vastutuse piirangud. Riigikohtu hinnangul võib TTTS § 41 lõikes 1 kaalutlusõiguse puudumine tingida ka põhiseaduse muude väärtustega vastuolus

<sup>14</sup> Riigikohtu otsus nr 3-3-1-51-13, Riigikohtu koduleht <http://www.nc.ee/?id=11&tekst=RK/3-3-1-51-13>

oleva otsuse tegemise, nt vastuolu põhiseaduse § 29 lõikes 3 sätestatud kohustusega, mille järgi riik abistab töötajaid töö leidmisel.

Kuigi töötukassa kohaldab juba praegu kaalutusõigust, lähtudes Riigikohtu otsusest, ei tulene see TTTS § 41 lõike 1 sõnastusest endast. Sätte sõnastus on jätkuvalt osaliselt vastuolus põhiseadusega ja kehtetu. Seetõttu ei saa isikud hinnata tagasinõude põhjendatust tavapärasel kombel, vaadates seaduses sätestatud õiguslikku alust, vaid peavad otsima Riigikohtu praktikas kujunenud kriteeriume.

Eelnõuga kõrvaldatakse TTTS § 41 lõikest 1 vastuolu põhiseadusega ja tagatakse õigusselgus. TTTS § 41 lõiget 1 muudetakse selliselt, et tööturuteenuse või -toetuse kulu tagasinõudmisel kohaldatakse kaalutusõigust. Erandiks on tööturuteenuste kulu tagasinõudmine TTTS § 18 lõike 9, § 19 lõigete 8 ja 8<sup>1</sup> ja § 20 lõike 5 alusel. TTTS § 18 lõike 9 ja § 20 lõike 5 alusel nõutakse töandjalt ilma kaalutusõiguseta tagasi palgatoetus ning tööruumide ja -vahendite kohandamiseks saadud hüvitis. TTTS § 19 lõike 8 alusel nõutakse tagasi ettevõtluse alustamise toetuse kulu ilma kaalutusõiguseta. TTTS § 19 lõikes 8<sup>1</sup> on sama toetuse tagasinõudmiseks ette nähtud kaalutusõigus. Tagasinõude alused on kehtestatud viidatud sätetes.

**Eelnõu § 1 punktidega 11–14** restructureeritakse TTTS-i järelevalvet puudutav peatükk, luues kaks eraldi jagu, millest esimeses sätestatakse haldusjärelevalve töötukassa üle ja teises riiklik järelevalve ettevõtja üle, kes tegeleb töövahendusega või renditööjõu vahendamisega. Eelnõu järgi teeb haldusjärelevalvet Sotsiaalministeerium ja riiklikku järelevalvet Tööinspeksioon.

**Eelnõu § 1 punktiga 11** muudetakse TTTS-i peatüki 7<sup>1</sup> pealkirja.

Kehtiva TTTS-i 7<sup>1</sup>. peatüki pealkiri on „Haldusjärelevalve“. Samas hõlmab peatükk nii riiklikku kui haldusjärelevalvet. Eelnõu järgi sisaldab 7<sup>1</sup>. peatüki pealkiri mõlemaid järelevalvelikke.

**Eelnõu § 1 punktiga 12** loetakse TTTS-i 7<sup>1</sup>. peatüki senine tekst peatüki esimeseks jaoks, milles sätestatakse Sotsiaalministeeriumi tehtav haldusjärelevalve töötukassa üle. Teine jagu reguleerib riiklikku järelevalvet (vt § 1 punkt 14). Riiklikku järelevalvet tehakse korrakaitseaduse (edaspidi KorS) alusel ja haldusjärelevalvet Vabariigi Valitsuse seaduse §-de 75<sup>1</sup> ja 75<sup>2</sup> alusel.

**Eelnõu § 1 punktiga 13** tunnistatakse kehtetuks TTTS § 42<sup>1</sup> lõige 2. Sellega võetakse Sotsiaalministeeriumilt üle riikliku järelevalve tegemise kohustus nende ettevõtjate üle, kes tegelevad töövahendusega ja renditööjõu vahendamisega. Edaspidi teeb riiklikku järelevalvet Tööinspeksioon (vt järgmine muudatus).

Sotsiaalministeeriumi ülesanded on sätestatud Vabariigi Valitsuse seaduse §-s 67. Muu hulgas on ministeeriumi valitsemisalas riigi sotsiaalprobleemide lahendamiskavade koostamine ja elluviimine, tööhõive, tööturu ja töökeskkonna korraldamine, õigusaktide eelnõude koostamine jms. Seni on Sotsiaalministeerium teinud TTTS-i alusel eraõiguslike töövahendajate tegevuse üle kaebusepõhist järelevalvet. Et tõhustada järelevalvet nii töövahendajate kui renditööjõu vahendajate üle, pannakse eelnõuga riikliku järelevalve tegemise kohustus Sotsiaalministeeriumi asemel Tööinspeksioonile (vt § 1 punktiga 14 lisatava TTTS § 42<sup>4</sup> lõike 1 selgitust). Eelnõu ettevalmistamisel ei peetud otstarbekaks tõhustada riiklikku järelevalvet ettevõtjate üle, lisades ministeeriumile korrakaitseorgani ülesandeid. KorS § 2 lõike 4 kohaselt on riiklik järelevalve korrakaitseorgani tegevus

eesmärgiga ennetada ohtu, selgitada see välja ja tõrjuda või kõrvaldada korrariikumine. Muid riikliku järelevalveasutuse valimisel kaalutud alternatiive vt eelnõu § 1 punkti 14 selgitusest.

**Eelnõu § 1 punktiga 14** täiendatakse TTTS 7<sup>1</sup>. peatükki 2. jaoga, mis sätestab riikliku järelevalve töövahendusteenust osutavate ja renditööjõudu vahendavate ettevõtjate üle. Järelevalvet teeb Tööinspeksioon.

Eelnõu § 1 punktiga 14 TTTS-i lisatav § 42<sup>4</sup> lõige 1 reguleerib Tööinspeksiooni järelevalvet töövahendusega ja renditööjõu vahendamisega tegelevate ettevõtjate üle. Nõuded ja piirangud, mille täitmise üle järelevalvet tehakse on: majandustegevusteate esitamise kohustus, tasu nõudmise keeld ja kaitstud tunnuste alusel tööd leida sooviva isiku andmete automatiseeritud otsingu piiramise keeld.

Renditöö mõiste on sätestatud TLS-is. Tööinspeksiooni ülesanne on juba praegu riikliku järelevalve tegemine, samuti riikliku sunni kohaldamine töötervishoiu ja tööohutuse seaduses ning TLS-is ettenähtud alustel ja ulatuses. Tööinspeksioon teeb meretööseaduse alusel järelevalvet ka laevapere liiget vahendava töövahendusteenust osutava ettevõtja üle. Mõistlik on jätkata senist praktikat ning määrata Tööinspeksioon järelevalve tegijaks ka sellise ettevõtja üle, kes tegeleb töövahendusega või renditööjõu vahendamisega, et vältida valitsusasutustele pandud ülesannete killustatust. Inimesed pöörduvad Tööinspeksiooni poole juba praegu peale töösuhetega seotud küsimuste ka probleemidega, mis on seotud renditööjõu vahendamise ja töövahendusega. Tööinspeksioonil ei ole kehtiva õiguse kohaselt pädevust nende küsimustega tegeleda, kuid on valmisolek oma järelevalvepädevust laiendada.

Asutused, kellele muu hulgas kaaluti riikliku järelevalve tegemise funktsiooni andmist, olid Tarbijakaitseamet ja töötukassa. Tarbijakaitseameti põhimäärust on võimalik tõlgendada viisil, et töövahendusteenuse osutajate tegevuse üle riikliku järelevalve tegemine kuulub Tarbijakaitseameti pädevusse. Tarbijakaitseaduse järgi on tarbija füüsiline isik, kellele pakutakse või kes omandab või kasutab kaupa või teenust eesmärgil, mis ei seonu tema majandus- või kutsetegevusega. Varem on Tarbijakaitseamet olnud seisukohal, et tööotsimine on seotud tööotsija tulevase majandus- või kutsetegevusega ning seetõttu ei ole tööd otsiv isik tarbija.

Töötukassa ülesanne on tööturupoliitika elluviimine ja töötuskindlustuse korraldamine. Töötukassa osutab ka ise töövahendusteenust, mistõttu võib järelevalve tegemisel eraõiguslike töövahendusteenuse osutajate üle tekkida huvide konflikt. Seetõttu ei ole töötukassale riikliku järelevalve tegemise ülesande panemine otstarbekas.

Eelnõuga TTTS-i lisatava § 42<sup>4</sup> lõike 1 kohaselt teeb töövahendusteenust osutavate ja renditööjõudu vahendavate ettevõtjate majandustegevuse nõuete (majandustegevusteate esitamise kohustus) ja piirangute (tasu nõudmise ja töövahendusportaalil kaitstud tunnuste alusel automaatse otsingu võimaldamise keeld) täitmise üle järelevalvet Tööinspeksioon. Seejuures ei laiene Tööinspeksiooni järelevalvepädevus diskrimineerimise tuvastamisele. Vajaduse korral teavitab Tööinspeksioon soolise võrddiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinikku otsingu tegijast, kelle puhul on alust arvata, et ta ei kasuta kaitstud tunnuste alusel otsingut seadusega kooskõlas oleval eesmärgil.

Eelnõu § 1 punktiga 14 TTTS-i lisatav § 42<sup>4</sup> lõige 2 sätestab erimeetmed, mida Tööinspeksioon võib riikliku järelevalve tegemisel kohaldada. Need on KoRS-i §-des 30, 31, 32, 49, 50 ja 51 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmed (küsitlemine ja dokumentide nõudmine, kutse ja sundtoomine, isikusamasuse tuvastamine, vallasasja läbivaatus, valdusesse sisenemine ja valduse läbivaatus). Erimeetmete kõrval on Tööinspeksioonil mõistagi õigus

kasutada KoRS-i 2. jaos sätestatud riikliku järelevalve üldmeetmeid (teavitamine, ettekirjutus ja haldussunnivahendi kohaldamine jne).

Riikliku järelevalve üld- ja erimeetmete kohaldamise võimaluse tõttu saab Tööinspeksioon teha eraõiguslike töövahendusteenuse ja renditööjõu vahendamise teenuse osutajate üle tõhusalt järelevalvet ning tuvastada rikkumisi, mille tulemusel väheneb oht, et tööd otsivatelt inimestelt ja töötajatelt nõutakse teenuste eest ebaseaduslikult tasu ning piiratakse töötajate ligipääsu töökohtadele, kasutades valikukriteeriumitena tööga mitteseotud kaitstud tunnuseid. Samuti on järelevalve tegemisel võimalus sekkuda siis, kui majandustegevusteade on esitamata.

Tööinspeksioonil on majandushaldusasutusena MsÜS § 7 mõistes õigus kohaldada vajaduse korral ka haldussunnimeetmena ettevõtjale majandustegevuse keeldu. MsÜS § 36 kohaselt võib majandushaldusasutus, kelle ülesanne on teha järelevalvet majandustegevuse nõuete täitmise üle, keelata selle majandustegevuse, mille nõuet on oluliselt rikutud. Töövahendusteenuse osutamise ja renditööjõu vahendamise puhul on MsÜS-i mõistes majandustegevuse nõude oluliseks rikkumiseks TTTS §-s § 39<sup>1</sup> sätestatud tasu nõudmise keelu rikkumine. Tasu nõudmisega piiratakse oluliselt tööd otsivate inimeste ja töötajate võimalusi tööturul. Kui inimesel ei ole vahendeid nõutud tasu maksmiseks, ei ole tal võimalik leida tööd ega tagada endale sissetulekut. Tööd otsivad isikud on sageli niigi haavatavas olukorras ning töö saamise eesmärgil on nad valmis ka tasu maksuma. Seetõttu võib olla vajalik kohaldada ettevõtjale, kes keeldu rikub, majandustegevuse keeldu, et tagada õiguspärane käitumine. Tasu nõudmise keeld ei puuduta tööandjat, vastupidi, eeldatakse, et töövahendaja ja renditööjõu vahendaja küsivad tasu just tööandjalt. Praktikas on tasu nõudmise keeldu rikkuvad ettevõtjad siiski oma ärimudeli ehitanud üles selliselt, et tasu nõutakse tööandja asemel tööd otsivalt inimeselt või töötajalt. Tegevuskeelu kohaldamisel kehtib see tegevusalal, milles rikkumine aset leidis, üks aasta keelamise otsuse kehtima hakkamisest arvates. Vastavalt MsÜS § 36 lõikele 6 võib keelu kehtivuse ajal isik, kelle majandustegevus on keelatud, igal ajal taotleda keelu kehtetuks tunnistamist. Majandustegevuse keelu kehtetuks tunnistamise taotlus esitatakse keeldu kohaldanud majandushaldusasutusele koos ettevõtja hoolsuskohustuse täitmise kavaga, milles sisaldub teave selle kohta, kuidas ettevõtja kavatseb edaspidi tagada nende majandustegevuse nõuete täitmise, mille rikkumine oli keelu kohaldamise aluseks.

Eelnõu § 1 punktiga 14 TTTS-i lisatav § 42<sup>4</sup> lõige 3 sätestab Tööinspeksiooni õiguse teha töövahenduse üle riikliku järelevalve tegemisel kontrolllost. Tööinspeksioon võib kontrolllostu teha ettevõtjale sellest ette teatamata. Kontrolllostu tegemise õiguse andmine on vajalik, et tagada rikkumiste avastamine. Kontrolllostu tegemisel saab tuvastada, kas teenust osutatakse tööd otsivatele isikutele ja töötajale tasuta. Tasu võtmise keelu nõude rikkumise tuvastamine vaid lepingute jt dokumentide ülevaatamisel võib osutada võimatuks.

Mõistet „kontrolllost“ ei ole eelnõus defineeritud, kuid seda on varem kasutatud tarbijakaitseseaduses ja ravimiseaduses. Termin „kontrolllost“ on ühetähenduslik ning eesti keeles üldlevinud. Eelnõus ei kasutata mõistet tavalisest erinevas tähenduses.

**Eelnõu § 1 punktiga 15** täiendatakse TTTS § 43 üleminekusätetega, mis puudutavad SMT maksmist ja kaitstud tunnuste alusel tööd leida soovivate isikute andmete automatiseeritud otsingu piiramist.

TTTS § 43 täiendatakse lõikega 21, et tagada SMT maksmise jätkamine neile, kes said tööturuteenust enne muudatuse jõustumist. Eelnõu järgi jätkatakse SMT maksmist, kui isik hakkas saama tööturuteenust enne muudatuse jõustumist.

Samuti täiendatakse eelnõu § 1 punktiga 15 TTTS § 43 lõikega 22, mis annab töövahendusega tegelevale ettevõtjale aega kuni 2018. aasta 1. juulini, et viia andmed automatiseeritud otsingusüsteemi uute nõuetega vastavusse.

### **Eelnõu §-g 2 muudetakse MKS-i.**

MKS § 29 muutmise on seotud eelnõu § 1 punkti 2 muudatusega, millega täiendatakse TTTS § 8<sup>1</sup> lõikes 4 sätestatud TÖIS-i kantavate andmete loetelu töötamise ja töötasu andmetega. Need andmed saadakse maksukohustuslaste registrist, sh selle alamregistrist – töötamise registrist. MKS §-s 29 on sätestatud, kellele ja mis eesmärgil võib maksuhaldur avaldada maksusaladust sisaldavat teavet. Eelnõuga täiendatakse MKS-i § 29 punktiga 15<sup>2</sup>, mille kohaselt võib maksuhaldur avaldada maksusaladust sisaldavat teavet (töötamise ja töötasu andmeid) Sotsiaalministeeriumile TTTS §-s 8<sup>1</sup> sätestatud ülesande täitmiseks (vt eelnõu § 1 muudatust). Tööpoliitika väljatöötamisel, seiramisel ja hindamisel kasutatakse isikustamata andmeid.

### **Eelnõu §-ga 3 muudetakse SoVS § 6 lõiget 4.**

SoVS § 6 lõike 4 järgi ei või majandustegevuse registris tööturuteenuse osutajana registreeritud eraõiguslik juriidiline isik ja füüsilisest isikust ettevõtja nõuda tema poole tööleidmise sooviga pöördunud isikult andmeid SoVS § 6 lõike 2 punktis 1 nimetatud asjaolude kohta. MsÜS-i jõustumisel 01.07.2014 asendati registreerimiskohustus teatamiskohustusega. Samuti kasutatakse TTTS-is mõiste „tööturuteenuse osutajana registreeritud isik“ asemel mõistet „ettevõtja, kes tegeleb töövahendusega“. Seega on kehtiva SoVS-i säte ebatäpne. Eelnõuga viiakse SoVS-i säte kooskõlla MsÜS-i ja TTTS-i mõistetega.

### **Eelnõu §-ga 4 täiendatakse töölepingu seadust §-ga 6<sup>1</sup>.**

Renditöö direktiivi artikli 6 lõike 2 kohaselt võtavad liikmesriigid kõik vajalikud meetmed tagamaks, et sätted, mis keelavad või takistavad töölepingu sõlmimist või töösuhte loomist kasutajaettevõtja ja renditöötaja vahel pärast tema lähetuse lõppemist, tunnistatakse kehtetuks või need võidakse kehtetuks tunnistada. Kehtiv regulatsioon selliste tingimuste tühisust otsesõnu ei sätesta.

TLS-i lisatava § 6<sup>1</sup> eesmärk on kaitsta nende renditööjõu vahendajate töötajate õigusi, kes täidavad tööülesandeid renditööna. Selleks kehtestatakse regulatsioon, mille kohaselt on tühised kõik tingimused, mis takistavad renditööjõu vahendaja töötajal, kes on täitnud tööülesandeid renditööna kasutajaettevõttes, sõlmimast töölepingut kasutajaettevõtjaga pärast kasutajaettevõttes ajutise töötamise lõppemist. Sellised tingimused võivad sisalduda näiteks renditööjõu vahendaja ja kasutajaettevõtte vahelises lepingus, töötaja ja renditööjõu vahendaja vahel sõlmitud töölepingus või töösuhte kohaldatavas kollektiivlepingus. Arvestades, et renditöö tunnuseks on töö ajutine iseloom ning sellest lähtudes on ka tähtajalise töölepingu sõlmimine renditöötajaga tavapärasest lihtsam (TLS § 10 lõige 2), võib renditööd lugeda töötaja jaoks tööhõive stabiilsuse seisukohast ebakindlamaks töö tegemise vormiks. Kui senisel renditöötajal avaneb võimalus sõlmida stabiilsem töösuhe, ei tohi see olla takistatud.

### **Eelnõu §-ga 5 muudetakse töötuskindlustuse seadust.**

**Eelnõu § 5 punktiga 1** täiendatakse TKindLS § 23 lõike 2 punktis 8<sup>1</sup> töötukassa EURESe võrgustikuga seotud ülesandeid.

Kehtiva TKindLS § 23 lõike 2 punkt 8<sup>1</sup> reguleerib töötukassa ülesandeid EURESe võrgustiku kontaktasutusena (esindab Eestit EURESe võrgustikus ning korraldab võrgustiku tegevust). 2016. aasta aprillis jõustunud määruse nr 2016/589<sup>15</sup> (edaspidi EURESe määrus) alusel peavad liikmesriigid tegema muudatusi EURESe võrgustiku paremaks toimimiseks. EURESe määrus on direktiivilaadne määrus, mis peale selle, et on otsekohalduv, paneb liikmesriigile kohustuse teatud küsimused riigisiselt reguleerida. Liikmesriigid, sh Eesti, peavad hiljemalt 13. maiks 2018. a looma vastuvõtusüsteemi, mis võimaldab EURESe võrgustikuga liituda kõigil avaliku, era- või kolmanda sektori tööturuasutustel, kes vastavad määruse lisas 1 sätestatud miinimumkriteeriumitele ja liikmesriigi poolt määruse alusel seatud täiendavatele nõuetele.

Eelnõuga pannakse EURESe vastuvõtusüsteemi haldamise kohustus töötukassale. Samuti lisatakse TKindLS §-i 23 volitusnorm ministri määruse andmiseks, millega kehtestatakse EURESe liikmeks ja partneriks vastuvõtmise tingimused ja koostöö kord. Uuenenud EURESe võrgustikuga saavad liituda avaliku, era- või kolmanda sektori tööturuasutused. Nende kaasamise tulemusel peaks suurenema vahendatavate töökohtade arv ja töötamisega seotud tugiteenuste pakkumine. Koostööd reguleeritakse nii liikmete, partnerite ja kontaktasutuse kui ka kontaktasutuse ja Sotsiaalministeeriumi vahel.

**Eelnõu § 5 punktidega 2–4** muudetakse TKindLS § 37 lõiget 3, § 38 lõiget 3 ja § 38<sup>1</sup> lõiget 4, et tagada tööhõivet soodustavatest Euroopa Liidu toetustest kaasrahastatavate tegevuste elluviimiseks riigipoolne rahastamisallikas.

Euroopa Liit rahastab tööhõive suurendamisega seotud projekte ja tegevusi (edaspidi tööhõivet soodustav ELi toetus) mitmest fondist: Euroopa Sotsiaalfond (edaspidi ESF), Euroopa Globaliseerumisega Kohanemise Fond (edaspidi EGF), Noorte Tööhõive Initsiatiiv (edaspidi YEI) jms. Toetuse saamiseks esitab liikmesriik taotluse või kava, mille Euroopa Komisjon ja/või Euroopa Parlament vms institutsioon kinnitab ning teeb rahastamisotsuse. See võtab aega isegi siis, kui kõik tingimused on eelnevalt Euroopa Komisjoniga kooskõlastatud.

Eestis on projektide ja tegevuste peamiseks elluviijaks töötukassa. Liikmesriik võib projekti või tegevuste elluviimisega alustada enne selle kinnitamist. See on vajalik olukordades, kus tuleb kiiresti reageerida, et ennetada ebasoovitavaid tagajärgi. Näiteks, 2016. aastal Ida-Virumaa suurkoondamiste puhul taotleti toetust EGF-ist 11. mail, kuid rahastamisotsus allkirjastati mitu kuud hiljem, 23. novembril 2016. a. Tegevuste elluviimisega alustati enne projekti kinnitamist. Riigisisese rahastamisallikana kasutati sildfinantseeringut<sup>16</sup>. Peale vajaduse alustada tegevuste elluviimisega võimalikult kiiresti enne rahastamisotsuse saamist on vaja rahastamisallikas leida tööhõivet soodustava ELi toetuste kasutamise riigisisese skeemi tõttu. See on kujundatud selliselt, et kõigepealt viib töötukassa tegevusi ellu, kannab kulud ja seejärel taotleb väljamakset tööhõivet soodustavatest ELi toetustest rakendusüksuselt (SA Innove).

---

<sup>15</sup> Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/589, 13. aprill 2016, milles käsitletakse Euroopa tööturuasutuste võrgustikku (EURESe võrgustik), töötajate juurdepääsu liikuvusteenustele ja tööturgude edasist integratsiooni ning millega muudetakse määruseid (EL) nr 492/2011 ja (EL) nr 1296/2013 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1489502659838&uri=CELEX:32016R0589>

<sup>16</sup> Sildfinantseerimisvahendite kasutamist reguleerib rahandusministri 10.09.2014 määrus nr 30 „Kassalise teenindamise eeskiri“.

Kehtiva TKindlS §-de 37 ja 38 alusel on võimalus ajutiselt kasutada töotuskindlustusvahendeid ESF-ist kaasrahastatavate tegevuste elluviimiseks. Teistest fondidest (EGF, YEI jms) kaasrahastatavate tegevuste elluviimiseks see võimalus puudub. Seetõttu tuleb riigisisene rahastamisallikas leida iga kord enne projekti või tegevuse kinnitamist ja väljamaksetaotluse rahuldamist (v.a ESF-i puhul). Eriti kiireloomuliste projektide ja tegevuste elluviimisel on rahastamisallika leidmine liiga aeganõudev ja takistab tegevuste elluviimisega alustamist.

Muudatuse eesmärk on tagada raha tööhõivet soodustavate ELi toetusest kaasrahastatavate tegevuste elluviimiseks perioodil, kui väljamaksetaotlus ei ole veel rahuldatud või projekti taotlust või kava ei ole veel kinnitatud. Eelnõu § 5 punktide 2 ja 3 järgi võib ajutiselt kasutada töotuskindlustuse vahendeid peale ESF-i ka teiste tööhõivet soodustavate ELi toetustest (EGF, YEI jt) kaasrahastatavate tegevuste elluviimiseks. Et edaspidi vältida TKindlS §-de 37 ja 38 lõigete 3 muutmist, kui luuakse tööhõivet soodustav uus ELi fond, ei ole eelnõus fonde nimeliselt loetletud, vaid kasutatud on väljendit „tööhõivet soodustav Euroopa Liidu toetus“.

Raha kantakse sihtfondidesse tagasi pärast seda, kui väljamaksetaotlus on rahuldatud. Kui tööhõivet soodustava ELi toetuse taotlust või töötukassa väljamaksetaotlust ei rahuldata, kaetakse juba osutatud teenuste ja makstud toetuste kulu tööturuteenuste ja -toetuste sihtkapitalist. Kehtiva TKindlS § 38<sup>1</sup> järgi võib tööturuteenuste ja -toetuste sihtkapitali vahendeid kasutada tööturuteenuste osutamiseks ja tööturutoetuste maksmiseks. Eelnõuga täiendatakse TKindlS § 38<sup>1</sup> lõiget 4 punktiga 4, mille järgi võib sihtkapitali vahendeid kasutada ka tööhõivet soodustavast ELi toetusest kaasrahastatavate teenuste osutamiseks ja toetuste maksmiseks.

**Eelnõu § 5 punktiga 5** muudetakse TKindlS § 46 lõiget 1.

Eelnõuga lisatakse TKindlS § 46 lõikesse 1 kaalutlusõigus, et vältida võimalikku vastuolu põhiseadusega. Muudatus on sarnane eelnõu § 1 punkti 10 muudatusega, millega lisati kaalutlusõigus alusetult saadud tööturuteenuste ja -toetuste kulu tagasinõudmise regulatsiooni. Lähtudes Riigikohtu otsusest nr 3-3-1-51-13 võib analoogia põhjal järeldada, et põhiseadusega võib vastuolus olla ka TKindlS § 46 lõige 1, mis ei näe ette kaalutlusõigust kindlustatule, töötajale või ametnikule õigusliku aluseta määratud ja makstud hüvitiste tagasinõudmisel.

Töotuskindlustushüvitist makstakse töötule ning ülejäänud kahte kindlustushüvitist isikule, kes kaotas töö koondamise tõttu või kellel jäi tööandja maksejõuetuse tõttu saamata töötasu ja muud tasud. Lähtudes Riigikohtu otsuse nr 3-3-1-51-13 argumentatsioonist on võrreldavad isikute grupid need töötud, kellelt nõutakse tagasi alusetult saadud töötutoetus TTTS § 41 lõike 1 alusel, ja need töötud, kellelt nõutakse töotuskindlustushüvitise kulu TKindlS § 46 lõike 1 alusel, samuti isikud, kellelt nõutakse kulu tagasi sotsiaalseadustiku üldosa seaduse alusel. Eelnõu § 1 punktiga 10 kõrvaldatakse TTTS § 41 lõikest 1 vastuolu põhiseadusega. Isikud, kellelt nõutakse alusetult saadu tagasi ilma kaalutlusõiguseta TKindlS § 46 lõike 1 alusel, on halvemas olukorras võrreldes nende isikutega, kellelt nõutakse kulu tagasi sotsiaalseadustiku üldosa seaduse või TTTS-i alusel. Nende isikute omandipõhiõigust, kellele makstakse kindlustushüvitist koondamise või tööandja maksejõuetuse korral, riivatakse intensiivsemalt võrreldes teiste avalik-õiguslikus suhtes alusetult rikastunud isikutega, kellelt nõutakse alusetult saadu tagasi eraõiguse sätete alusel. Vt põhjendusi eelnõu § 1 punktis 10.

#### **4. Eelnõu terminoloogia**

Eelnõus ei kasutata uut terminoloogiat.

TTTS-is kaustatakse mõistet „kontrollost“ esimest korda. Samas ei ole see uus mõiste, sest analoogses tähenduses on seda kasutatud tarbijakaitseseaduses ja ravimiseaduses.

## **5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele**

Eelnõu on kooskõlas ELi õigusega.

Eelnõu § 1 punktid 1–4 on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT L 119, 04.05.2016). Määruse 2016/679 artikli 89 lõike 1 kohaselt on isikuandmete töötlemine statistilistel eesmärkidel lubatud, kui on tagatud, et isikuid ei saa tuvastada. Viidatud artikli esimese lõike alusel on võimalik statistilisel eesmärgil töödelda nii isikustatud kui isikustamata andmeid. Määruse 2016/679 artikli 6 lõike 3 alusel tohib andmeid töödelda liikmesriigi õiguse alusel. TÖIS on infosüsteem, kuhu andmehõive korras liigutatakse isikustatud andmed, mis kodeeritakse isikustamata kujule enne statistilist andmetöötlust. Liikmesriigil on õigus luua enda regulatsioon, mida TÖIS-i näol on tehtud ja mida täiendatakse töövõime hindamise, töövõimetoetuse, töötamise ja töötasu andmetega. TÖIS-i toimimiseks on olemas avalik huvi ning suur vajadus poliitika kujundamiseks ja seireks, sh töövõimereformi seireks.

Eelnõu §-des 1 ja 4 tehtud renditööjõu vahendamise muudatused on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2008/104/EÜ renditöö kohta (ELT L 327, 05.12.2008), mille kohaselt ei või rendiagentuurid võtta töötajatelt tasu selle eest, et korraldavad nende töölevõtmise kasutajaettevõtja poolt, või kasutajaettevõtjaga töölepingu või töösuhte sõlmimise eest pärast lähetuse lõppemist selles ettevõttes.

Eelnõu § 5 punkti 1 muudatuse aluseks on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/589, milles käsitletakse Euroopa tööturuasutuste võrgustikku (EURESe võrgustik), töötajate juurdepääsu liikuvusteenustele ja tööturgude edasist integratsiooni ning millega muudetakse määruseid (EL) nr 492/2011 ja (EL) nr 1296/2013. Selle määruse kohaselt kehtestavad liikmesriigid EURESe liikmeteks ja partneriteks vastuvõtmise süsteemi.

Eelnõu § 5 punktides 2–4 tehtud muudatused on seotud EL-i õigusega vaid seetõttu, et neid rahastatakse osaliselt EL-i fondidest. Samas ei piira EL-i õigus tööhõivet soodustava EL-i toetuse elluviimiseks määrata kindlaks riigisisest rahastamisallikat. EGF-ist toetuste andmist reguleerib Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1309/2013, mis käsitleb Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi (2014–2020) ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1927/2006. YEI-d rakendatakse vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) nr 1304/2013, mis käsitleb Euroopa Sotsiaalfondi ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1081/2006.

## **6. Seaduse mõjud**

### **Muudatus 1: töövahenduse ja renditööjõu vahendamise tingimuste muutmine**

Muudatusega täpsustatakse töövahenduse ja renditööjõu vahendamise tingimusi ning tõhustatakse järelevalvet neid teenuseid osutavate ettevõtjate üle. Muudatuse eesmärk on tagada isikutele vabade töökohtade kättesaadavus ning vähendada tööd otsivate isikute diskrimineerimise võimalusi.

**Sihtrühm 1:** renditööjõuks olevad töötajad ja eraõiguslikku töövahendusteenust kasutavad tööotsijad

### **Sotsiaalne mõju**

Muudatusega sätestatakse keeld rakendada renditööjõu vahendaja poolt meetmeid, mis takistavad renditöötajal asuda töösuhtesse kasutajaettevõttega. Seeläbi paraneb renditööjõuks olevate töötajate võimalus sõlmida stabiilsem töösuhe. Samuti täpsustatakse töövahenduse eest tasu nõudmise keeldu (ettevõtja ei tohi nõuda tööd leida soovivalt isikult töövahenduse eest tasu otseselt ja kaudselt) ja lisatakse renditööjõu vahendamise eest tasu nõudmise keeld, mis parandab sihtrühma võimalusi tööd leida. Muudatusel on positiivne mõju eri sotsiaalsetesse rühmadesse kuuluvate inimeste tööhõivele, kuna ettevõtjale, kes osutab töövahendusteenust, sätestatakse piirang tööotsinguportaalides seadusega kaitstud tunnuste alusel tööd leida sooviva isiku otsingu võimaldamisele.

Kuna muudatustega ei kaasne sihtrühma jaoks kohanemiskursusi, võib mõju ulatust pidada väikeseks. Töövahenduse eest tasu nõudmine ja renditöötaja töösuhtesse astumine kasutajaettevõttega on sihtrühma jaoks tõenäoliselt pigem ebaregulaarsed sündmused ehk mõju sagedus on väike. Tartu Ülikooli 2014. aasta uuringu „Töötingimused renditööl“<sup>17</sup> andmeil oli Eestis 2013. aastal renditöötajate arv hinnanguliselt vahemikus 5200–5900, eraõigusliku töövahendaja kaudu tööd otsivate isikute sihtrühmaks võib aga pidada potentsiaalselt kõiki töötuid mingil ajahetkel, mistõttu on mõju sihtrühm keskmine. Ebasoovitavate mõjude riski ei tuvastatud. Kokkuvõttes on mõju väheoluline.

**Sihtrühm 2:** töövahendusteenust osutavad ja renditööjõudu vahendavad ettevõtted

### **Majanduslik mõju**

Võivad väheneda nende sihtrühma kuuluvate ettevõtete tulud, kus siiani on tööotsijalt nõutud tasu töö leidmisega seotud teabe vahendamisel, nimetades seda konsultatsiooni- või nõustamisteenuseks. Muudatuste tõttu peab töövahendusteenust osutav ettevõtja üle vaatama, milliste andmete alusel nende töövahendusportaalides on võimalik tööd leida soovivate isikute seas automatiseeritud otsinguga valikuid teha. Vajaduse korral tuleb otsingumootorid ümber teha selliselt, et seaduses kaitstud tunnuste alusel tööd leida sooviva isiku otsing on kättesaadav vaid juhul, kui otsingu tegija põhjendab selle vajalikkust ja vastavust VörKS-is ja SoVS-is sätestatud erisustele. Sisuliselt tähendab see, et osad senistest otsinguvõimalustest tuleb avalikust kasutusest ära võtta ning võimaldada neile ligipääsu ainult käesolevas eelnõus sätestatud taotluse alusel. See tähendab mõningast infosüsteemide muutmise kulu ning täiendavat põhjenduste haldamisega seotud tööjõukulu.

Tõhusama riikliku järelevalve tõttu võib suureneda halduskoormus seoses Tööinspektsiooni järelevalvest tulenevate kohustustega (näiteks dokumentide esitamine). Muudatusel, mille järgi peab töövahendusteenust osutav või renditööjõudu vahendav ettevõtja esitama majandustegevusteate enne majandustegevusega alustamist, puudub mõju halduskoormusele, kuna täpsustub vaid aeg, millal majandustegevusteade tuleb esitada. Väheneb nende tööandjate halduskoormus, kes rendivad töötajaid välja ajutiselt paindliku töökorralduse eesmärgil ning kelle tegevus ei kvalifitseeru rendiagentuuriks (kaob kohustus esitada majandustegevusteadet).

Kuna muudatused kokku eeldavad sihtrühmalt kohanemisele suunatud tegevusi (kaitstud tunnuste alusel otsinguvõimaluste piiramine ning töövahenduse eest tasu nõudmise praktika ja renditööjõu vahendajate puhul renditöötajate ja/või kasutajaettevõtetega sõlmitud lepingute

<sup>17</sup> [https://skytte.ut.ee/sites/default/files/ec/renditoo\\_raport.pdf](https://skytte.ut.ee/sites/default/files/ec/renditoo_raport.pdf)

ülevaataamine), on mõju ulatus sihtrühmale suur. Mõju sagedus sõltub ettevõttest, kuid kuna peamiselt kaasneb muudatustega vajadus ühekordsete tegevuste järele, on mõju sagedus pigem väike. Statistikaameti andmetel oli Eestis 2015. aastal kokku 528 ettevõtet, mille tegevusalaks oli tööhõive (siia alla kuuluvad tööhõiveagentuuride tegevus, ajutise tööjõu rent ja muu inimressursiga varustamine), kõigist ettevõtetest moodustas see alla 1% ehk mõju sihtrühm on väike. Ebasoovitavate mõjude risk on see, kui muudatuse tulemusel väheneb selle tegevusala ettevõtete majandusseis. Riski suurus sõltub konkreetsest ettevõttest, kuid üldjoontes võib tegevusala tasandil seda pidada väikseks. Kuna mõju ulatus sihtrühma jaoks on suur, võib kokkuvõttes muudatuse mõju sihtrühmale pidada oluliseks.

### **Sihtrühm 3: Tööinspeksioon**

#### **Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste töökorraldusele**

Suureneb töökoormus seoses töövahendusteenuse osutamise ja renditööjõu vahendamise üle järelevalve tegemise lisandumisega tööülesannete hulka. Kuna juba praegu pöörduvad inimesed renditööjõu vahendamise ja töövahendusega seotud probleemidega Tööinspeksiooni poole, annab muudatus Tööinspeksioonile volituse nende küsimustega tegeleda. Rikkumiste avastamise lihtsustamiseks antakse Tööinspeksioonile õigus teha järelevalve tegemisel töövahendusteenust osutavate ettevõtjate üle kontrollloste. Tööinspeksiooni arvestuste kohaselt eeldab järelevalve eraõiguslike töövahendajate ja renditööjõu vahendajate üle ühe täiendava järelevalveinspektori ametikoha moodustamist, mille orienteeruv riigieelarveline kulu on esimesel aastal 30 600 eurot (kasvades seejärel seoses keskmise palga kasvuga).

Mõju ulatus Tööinspeksiooni jaoks on keskmine, kuna asutusele lisandub kohustusi, mis ei muuda märkimisväärselt üldist töökorraldust. Kuna järelevalve töövahendusteenuse osutamise ja renditööjõu vahendamise üle saab pigem olema regulaarne, on mõju sagedus keskmine. Muudatus puudutab vaid ühte riigiasutust, mistõttu on mõju sihtrühm väike. Ebasoovitavate mõjude riski ei tuvastatud. Kokkuvõttes on mõju oluline.

#### **Muudatus 2: EURESe võrgustikuga liitumiseks vastuvõtusüsteemi loomine**

Muudatuse eesmärk on toetada töötajate vaba liikumist, pakkudes tööotsijatele töökoha leidmiseks ja tööandjale tööjõu värbamiseks vajalikke teenuseid.

### **Sihtrühm 1: potentsiaalsed tööotsijad**

Eesti Statistikaamet andmetel moodustasid Eesti tööjõu 2016. aastal 691 400 inimest vanuses 15–74, kellest 644 600 olid hõivatud ja 46 700 olid töötud. Välismaal töötas pendelrände korras 2016. aastal 22 600 inimest, mis moodustab Eesti tööjõust 3,3%. Muudatus puudutab nii tööotsijaid Eestis kui mujal EL-is. Eesti Statistikaameti andmetel oli Eestisse sisserännanuid (eristamata rändepõhjuseid) 2015. aastal kokku 15 413, sh EL-28 liikmesriikidest kokku 3769. Eestist väljarännanuid oli samal perioodil 13 003, sh EL-28 liikmesriikidesse rännanuid 4363.

2016. aastal pakkus Eesti Töötukassa EURESe teenuseid teistes ELi/EMP riikides asuvatele tööotsijatele kokku 648 korral ja tööandjatele 398 korral. EURESe teenuseid saanud klientide arv kokku oli 2016. aastal 28 063. Muudatuse tulemusel eeldatavalt teenusesaajate arv mõnevõrra suureneb.

#### **Sotsiaalsed, sealhulgas demograafilised mõjud**

Makrotasandil võib muudatusel olla mõju töörändevõogudele, mikrotasandil võib muudatuse tulemusel eeldada mõju inimeste tööalasele rahvusvahelisele mobiilsusele. Muudatuse sotsiaalne mõju avaldub suuremates võimalustes, mida laiem EURESe võrgustik pakub ELi

kodanikele sobiva töö leidmiseks teistest ELi liikmesriikidest. Kvaliteetne info töökohtade ja teistes ELi liikmesriikides töötamise tingimuste ja sellega seonduva kohta muutub kättesaadavamaks.

Mõju ulatust rändesaldole võib pidada väikeseks, kuna muudatuse tulemusel ei kaasne Eestist väljarändavate inimeste käitumises suuri muutusi. Väljarände kavatsuste uuringus leiti<sup>18</sup>, et info kättesaadavus on rände otsuse tegemisel oluline, kuid mitte peamine tegur. Peamine põhjus, miks Eesti elanikud välismaale tööle minna soovivad, on kõrgem töötasu. Ebameeldivust välismaale tööle minemisega kaasnevas asjaajamises pidas takistavaks oluliseks teguriks vaid 13% välismaale tööle minna soovijatest. Kindla plaaniga välismaale tööle minejate informeeritus võimalustest saada tööd välismaal oli uuringu järgi suur (57% välismaale minna soovijatest leidis, et nad on väga hästi või pigem hästi informeeritud) ning 33% kõigist välismaal töötamise sooviga inimestest uskus, et nad ei tunne puudust mingisugusest informatsioonist seoses välismaal töötamise võimalustega.

Mõju ulatust inimeste tööalasele mobiilsusele võib pidada väikeseks, kuna muudatus ei too kaasa olulisi muutusi töötaja käitumises. Töötukassa 2016. aasta klientide rahulolu-uuringule vastanud töötajatest 51% oli kuulnud EURESe teenustest. Kogu tööjõu teadlikkust ei ole mõõdetud. Kokku võib potentsiaalseks muudatusest otseselt mõjutatud sihtrühma suuruseks pidada ca 30 700 inimest (pendelrändajad, sisserändajad ja väljarändajad), mis kogu Eesti tööjõust (2016. aastal) moodustas 4,4% ehk mõjutatud sihtrühma suurus võib pidada väikeseks. Muudatusega kokkupuute sagedus on väike, kuna töökoha vahetus, sh välismaale tööle asumise on elukaare jooksul pigem harva esinev sündmus. Muudatusega ei tuvastatud ebasoovitavate mõjude riski töötaja jaoks. Kokkuvõttes on sotsiaalne mõju sihtrühmale väheoluline.

## **Sihtrühm 2: tööandjad, kes värbavad**

Tööandjate üldarv oli Maksu- ja Tolliameti andmetel 2015. aastal 69 300 (tööandjad, kes deklareerisid väljamakseid). Eesti Statistikaameti andmetel oli 2016. aasta III kvartalis 11 062 täitmata ametikohta (+/- 386), mis moodustas hõivatud ja täitmata ametikohtade kogusummast ca 2%. Töötukassa 2011. aasta uuringust<sup>19</sup> selgus, et välistööjõudu on värvanud 6% Eesti ettevõtetest ning 4% tööandjatest on kaalunud töötajate värbamist välismaalt. Töötukassa andmetel oli üle-euroopalises EURESe portaalis avaldatud tööpakkumiste arv 2016. aastal 57 234.

## **Majanduslik mõju**

Muudatus võib makrotasandil mõjutada tööjõu nõudluse ja pakkumise tasakaalu. Muudatuse majanduslikud mõjud avalduvad suuremates võimalustes, mida laiem EURESe võrgustik pakub ELi tööandjatele sobiva tööjõu leidmiseks teistest ELi liikmesriikidest, mistõttu võib mikrotasandil muudatuse tulemusel eeldada mõju vakantside täitmisele. Eelnõu mõjutab tööandjate valikuid ja võimalusi värvata tööjõudu teistest ELi liikmesriikidest, mistõttu kuuluvad mõjutatud sihtrühma värbavad tööandjad. Välistööjõudu värvata soovivate tööandjate sihtrühma suuruseks võib pidada töötukassa uuringule tuginedes ca igat kümnendat tööandjat ehk sihtrühma suurus on keskmine. Samas selgub töötukassa 2016. aasta klientide rahulolu-uuringust, et küsitletud tööandjatest vaid 1% on kasutatud EURESe töövahendusteenust ning teenusest on teadlikud 37% vastanutest. Seega võib mõju ulatust tööandjate värbamiskäitumisele pidada väikeseks. Muudatusega kokkupuudet võib pidada pigem keskmiseks, kuna tööandjad puutuvad tööjõu värbamise vajadustega kokku

<sup>18</sup> Häli Tarum, Eesti väljarände potentsiaal 2013, Sotsiaalministeerium, 2013

<sup>19</sup> Välistööjõu vajaduse uuring 2011, Turu-uuringud AS, 2011 mai

<https://www.tootukassa.ee/sites/tootukassa.ee/files/Valistoojou%20vajaduse%20uuring%202011.pdf>

regulaarselt/tihti, sest tööjõud on mobiilne. Eesti Statistikaameti andmetel lahkus 2016. aasta III kvartalis töölt *ca* 46 100 kuni 43 700 töötajat, mis 2016. aasta tööjõust moodustab 6,3–6,7%. Muudatusega ei tuvastatud negatiivsete mõjude riski. Kokkuvõttes võib muudatuse mõju pidada oluliseks.

### **Sihtrühm 3:** võrgustikuga liituvad teenusepakkujad

Muudatus võimaldab EURESe võrgustikuga liituda kõigil avaliku, era- või kolmanda sektori tööturuasutustel, kes vastavad EURESe määruse lisas sätestatud miinimumkriteeriumitele ja liikmesriigi poolt määruse alusel seatud täiendavatele nõuetele. Mõjutatud sihtrühma suurus on raske prognoosida. Lisanduvate partnerite ja liikmete arv ei ole teada, kuid võrreldes kogu Eesti ettevõtete, MTÜ-de ja SA-de arvuga, keda oli Eesti Statistikaameti andmetel 31. detsembri 2016. a seisuga 244 388, on mõjutatud sihtrühma suurus tõenäoliselt väike.

### **Majanduslik mõju**

Muudatusel võib tuvastada mõju ettevõtlusele. Uuenenud EURESe võrgustikuga saavad liituda avaliku, era- või kolmanda sektori tööturuasutused ning nende kaasamisel võib suurened vahendatavate töökohtade arv ja tugiteenuste pakkumine, mis kokkuvõttes peaksid soodustama tööalast mobiilsust. Mõju ulatust ettevõtlusele võib pidada pigem väikeseks, kuna muudatus ei eelda teenusepakkujatelt suurt kohanemisvajadust. Mõju sagedus on keskmine, kuna teenusepakkujate kokkupuude muudatusega on reeglipärane. Ebasoovitavate mõjude riski ei tuvastatud, kuna võrgustikuga liitumine ja võrgustiku liikmeks olemine on teenusepakkujatele vabatahtlik. Kokkuvõttes on mõju ebaoluline.

Muudatusega kaasneb teenusepakkujatele halduskoormus seoses aruandluskohustusega, teenusepakkuja peab arvestust juhtumikäsitlejate kontaktide arvu, töödeldud vabade töökohtade ja CVde arvu, juhtumikäsitlejate tulemusel teise liikmesriiki värvatute arvu jms üle.

### **Sihtrühm 4:** Eesti Töötukassa

Muudatuse tulemusel pannakse EURESe vastuvõtusüsteemi haldamise kohustus töötukassale.

### **Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele, kuludele ja tuludele**

Muudatus puudutab vaid ühte riigiasutust, mistõttu on mõju sihtrühm väike. Muudatuse tulemusel suureneb töötukassa töökoormus lisanduva koordineeriva töö vajaduse ja kaasuva aruandluskohustuse tõttu. Kuna lisanduvate partnerite ja liikmete arv ei ole teada, on mõju lisanduvale töökoormusele raske hinnata. Hinnanguliselt suureneb töötukassa töökoormus vähemalt 0,5 ametikoha võrra, mistõttu on mõju ulatus väike, arvestades töötukassa kogupersonali (töötajate keskmine arv 2016. aastal oli 640<sup>20</sup>). Lähtudes Statistikaameti 2016. aasta keskmise brutokuupalga andmetest oleks töötukassa tööjõukulu 2018. aastal hinnanguliselt 10 300 eurot, mis on töötukassa eelarve mahtu arvestades väike. Muudatusega suureneb töötukassa halduskoormus, kuna võrgustiku haldamisega kaasneb regulaarne aruandluskohustus, kuid see ei muuda märkimisväärselt töötukassa üldist töökorraldust. Ebasoovitavate mõjude riski ei tuvastatud. Kokkuvõttes on mõju ebaoluline.

### **Muudatus 3: tööhõivet soodustavatest Euroopa Liidu fondidest kaasrahastatavate tegevuste elluviimiseks ajutiselt töötuskindlustusvahendite kasutamise võimaldamine**

Muudatuse eesmärk on tagada tegevuste elluviimiseks raha perioodil, kui väljamaksetaotlus ei ole veel rahuldatud või Euroopa Komisjon ja/või Euroopa Parlament ei ole taotlust või kava veel kinnitanud. Selline võimalus on kehtiva TKindIS-i järgi vaid ühe fondi puhul (Euroopa Sotsiaalfond) ja ülejäänutel puudub.

---

<sup>20</sup> Töötukassa majandusaasta aruanne, 2016

**Sihtrühm 1:** töötud ja väiksema konkurentsivõimega inimesed, kes ELi toetustest rahastatud tegevustes osalevad.

### **Sotsiaalne mõju**

Muudatusega on sihtrühmale tagatud ELi toetuse raames osutatava olulise abi võimaldamine ajakriitilistel hetkedel ning olukorras, kus ELi toetuse taotluse või kava kinnitamine võtab aega. Võimalus ajutiselt (kuni väljamaksetaotluse rahuldamiseni) kasutada töötuskindlustuse sihtfondide vahendeid aitab parendada inimeste võimalusi saada tööturuteenuseid ning ennetada ebasoovitavat mõju sihtrühma hakkamasaamisele tööturul. Kiire reageerimise vajadus tekkis näiteks 2016. aastal Ida-Virumaa suurkoondamiste tõttu, mille jaoks taotles Eesti toetust EGF-ist.

Muudatus ei eelda sihtrühmalt kohanemisele suunatud tegevusi ning ELi toetustest rahastatud tegevustes osalemise sagedus on väike. Sihtrühmaks võib pidada potentsiaalselt kõiki töötuid mingil ajahetkel, mistõttu on mõju sihtrühm keskmine. Ebasoovitavate mõjude risk puudub. Kokkuvõttes on mõju sihtrühmale väheoluline.

### **Muudatus 4: alusetult saadud summade tagasinõudmise regulatsiooni töötukassa kaalutlusõiguse lisamine**

Muudatuse eesmärk on kõrvaldada vastuolu põhiseadusega.

**Sihtrühm 1:** Eesti Töötukassa

### **Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste töökorraldusele**

Kuna töötukassa kasutab kaalutlusõigust alates 2014. aastast, mil jõustus Riigikohtu otsus, siis käesoleva muudatusega töötukassa töökorralduses olulisi muudatusi ei kaasne, kuid tekib õiguslik alus kaalutlusõiguse kohaldamiseks kulu tagasi nõudmisel. Perioodil 2014. a II poolaasta kuni 2016. a on töötukassa teinud kaalutlusõigust kasutades 2185 tagasinõuet.

Kuna töötukassa kohaldab Riigikohtu otsusest lähtudes juba praegu kaalutlusõigust, on muudatusega kaasnev mõju ulatus ja sagedus väike. Sihtrühm on väike (üks asutus) ning ebasoovitavaid mõjusid ei kaasne. Kokkuvõttes on mõju väheoluline.

**Sihtrühm 2:** tööturuteenust või tööturutoetust saanud isikud ning tööandjad, kes on jätnud töötukassale teatamata teenuse või toetuse saamist mõjutavatest asjaoludest

### **Majanduslik mõju**

Kuna muudatusega sätestatakse kaalutlusõiguse kohaldamise kohustus seaduses, tagab see sihtrühma jaoks õigusselguse. Kuna Riigikohtu lahendist tulenevalt on tagasinõude esitamisel juba 2014. aastast lähtutud kaalutlusõigusest, millisel juhul tagasinõue esitatakse lähtuvalt konkreetse juhtumi asjaoludest, ei kaasne muudatusega siiski praktikas olulist mõju.

### **Muudatus 5: TÖIS-i töövõimetoetuse ja töövõime hindamise, töötamise ja töötasu ning toimetulekutoetuse andmete kandmiseks õigusliku aluse lisamine**

Eesmärk on sätestada õiguslik alus töövõimetoetuse ja töövõime hindamise otsuse andmete, töötamise ja töötasu andmete ning toimetulekutoetuse andmete kandmiseks TÖIS-i, samuti lisada TÖIS-i volitatud töötleja.

### **Sihtrühmad**

Muudatuse sihtrühma kuuluvad töötukassa, Sotsiaalministeeriumi hallatav asutus TEHIK ning Maksu- ja Tolliamet (edaspidi EMTA). Töötukassa ja EMTA on TÖIS-i andmete esitajad, Sotsiaalministeerium on TÖIS-i vastutav töötleja (kasutab andmeid statistiliste andmeanalüüside tegemiseks) ning sotsiaalteenuste ja -toetuste andmekogu vastutav töötleja (toimetulekutoetuse andmete esitaja), TEHIK-ust saab TÖIS-i volitatud töötleja.

**Sihtrühm 1:** andmeandjad EMTA, töötukassa, Sotsiaalministeerium

#### **Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste töökorraldusele**

Muudatus eeldab andmeandjate ning andmekogu vastutava ja volitatud töötleja vahelist dialoogi infosüsteemi tehnilise teostuse, järjepideva andmevahetuse ülalhoiu tagamiseks ning täpse andme- ja arendusvajaduse projektiplaani kindlaks määramiseks. Seega kaasneb muudatusega mõningane töökoormus andmeandjatele, kuid mõju ulatus on väike, kuna muudab andmeandjate toimimist vähesel määral ja muudatus ei too kaasa kohanemiskulusi. Andmeandjaid puudutav töökorraldus, arendustööde täpsem sisu ja arenduste rahastus lepatakse kokku 2017.–2018. aasta jooksul. Seega on muudatuse sagedus keskmine, kuna eeldab reeglipärast koostööd andmesaajaga. Ebasoovitavate mõjude kaasnemist ei tuvastatud. Kokkuvõttes on mõju andmeandjatele väheoluline.

**Sihtrühm 2:** andmekogu volitatud töötleja TEHIK

#### **Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste töökorraldusele**

Muudatusega määratakse TÖIS-i volitatud töötlejaks TEHIK, kelle ülesanne on muu hulgas koordineerida ja teha andmehõivealast koostööd andmeandjatega. TEHIK koostöös Sotsiaalministeeriumi ja andmeandjatega arendab TÖIS-i ärilistele vajadustele vastavat tehnilist lahendust. Volitatud töötleja ülesannete täitmisega kaasneb TEHIK-ule mõningane töökoormuse kasv (nt vajadus andmehalduri, administraatori, arhitekti pädevusega inimeste järele). Kuna muudatus eeldab sihtrühmalt kohanemisele suunatud tegevusi, on mõju ulatus sihtrühmale keskmine. Ebasoovitavate mõjude kaasnemise riski ei tuvastatud. Muudatusega kokkupuude on sihtrühma jaoks regulaarne. Kokkuvõttes on mõju ebaoluline.

Kokkuvõttes mõjutab muudatus andmeandjate töökoormust ja töökorraldust vähesel määral, mõningal määral TEHIK-u ja Sotsiaalministeeriumi töökoormust ja töökorraldust. Muudatusel puuduvad mõjud ettevõtete ja kodanike halduskoormusele.

#### **Muudatus 6: SMT maksmise tingimuste muutmine**

Muudatusega välistatakse toetuse maksmine neile isikutele, kellel on elukohapõhine õigus tööturuteenuse osutamise kohta ja tagasi sõitmiseks kasutada ühistransporti tasuta. Muudatuse eesmärk on tööturuteenuste ja -toetuste sihtkapitali vahendite eesmärgipärane kasutamine.

**Sihtrühm 1:** SMT-d saavad töötud ja tööalasel rehabilitatsioonil osalenud muud isikud, kellel on elukohast tulenev tasuta sõidu õigus KOV-i piires ning kes saavad teenust sama KOV-i territooriumil (välja arvatud isikud, kes ei saa kasutada ühistransporti tööturuteenuse osutamise aja või tervise tõttu, ning isikud, kes hakkasid saama tööturuteenust enne muudatuse jõustumist). Suurema osa sihtrühmast moodustavad Tallinna elanikud, kus 2016. aastal sai SMT-d ligi 8500 inimest. Samas ei ole antud andmete puhul teada teenuse osutamise koht (Tallinnas elanud isikud võisid saada ka teenust väljaspool Tallinna). Hinnanguliselt sai Tallinna piires teenust ja SMT-d 8400 isikut. Kuna andmed sisaldavad ka neid isikuid, kes tööturuteenuse osutamise aja või tervise tõttu saaksid jätkuvalt toetust, on mõjutatud sihtrühm tõenäoliselt mõnevõrra väiksem.

## **Majanduslik mõju**

Vähenevad sihtrühma tulud, kuna kaob õigus sõidukulude hüvitamisele oma KOV-i piires. Kuna toetuse summad on väikesed (10 senti kilomeetri kohta kuni 26 eurot päevas), on majandusliku mõju ulatus sihtrühmale väike. Kuna tööturuteenuse saamine on pigem harv sündmus, on ka mõju sagedus väike. Ebasoovitava mõju riskiks võib pidada seda, kui muudatusega kaasneb sihtrühma jaoks suurem halduskoormus seoses tõendamisega, et isiku tervise või teenuse osutamise aeg ei võimalda ühistransporti kasutada (tekib töötukassale avalduse esitamise kohustus). Samuti on olemas risk, et töötukassa ei hinda adekvaatselt inimese võimet ühistransporti kasutada. Vähesel määral on riskiks see, et toetuse mitterakendamise tõttu on isik vähem motiveeritud oma KOV-i piires teenusele minema. Kuna teenuse saamine otsustatakse töötukassa koostatavas tööotsimiskavas, on see risk pigem väike. Kogu ebasoovitavate mõjude riski võib pidada keskmiseks. Kogu Eesti elanikkonnast moodustab sihtrühm väikse osa (alla 1%). Kokkuvõttes on mõju väheoluline.

## **Sihtrühm 2: Eesti Töötukassa**

### **Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste töökorraldusele**

Muudatusega suureneb töötukassa töökoormus. Kuna elukohapõhise sõiduõiguse tuvastamine toimub rahvastikuregistri andmete põhjal elektroonselt, ei nõua selle menetlemine töötukassalt olulisel määral lisatööd. Samas lisandub töökoormust erandjuhtude väljaselgitamisega, kui isikul ei ole võimalik sõita ühistranspordiga tööturuteenuse osutamise kohta ja tagasi tööturuteenuse osutamise aja või tervise tõttu (need asjaolud saab mh välja selgitada tööotsimiskava koostamisel). Töökoormust suurendab ka vajadus hoida end kursis sellega, millistes KOV-ides kehtib tasuta sõidu õigus. Mõju ulatust võib seetõttu pidada keskmiseks. Arvestades, et SMT maksmine toimub regulaarselt ning töövõimereformiga kasvab teenuste osutamise maht veelgi, on muudatuse mõju sagedus suur. Kuna muudatus puudutab ühte riigiasutust, on mõju sihtrühm väike. Ebasoovitavate mõjude riskiks võib pidada seda, kui erandjuhtumite tuvastamine SMT maksmisel nõuab töötukassalt liiga palju aega ning tuvastamisel tekib vigu ehk SMT jääb maksmata mõnele elukohapõhise sõiduõigusega isikule, kellel on toetusele jätkuvalt õigus. Riski võib pidada keskmiseks. Kokkuvõttes on mõju oluline.

### **Kõigi eelnõu muudatuste mõju ettevõtete ja isikute halduskoormusele ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste töökoormusele**

Ettevõtete halduskoormust suurendab vähesel määral Tööinspektsioonile järelevalve käigus oluliste dokumentide esitamise kohustus (töövahendusteenust osutavatel ja renditööjõudu vahendavatel ettevõtetel) ja EURESe võrgustikuga liitumisel aruandluskohustus. Muudatuste tulemusel kokkuvõttes ettevõtete halduskoormus vähesel määral suureneb.

Isikute halduskoormust suurendab mõningal määral SMT taotlemine tasuta sõiduõigusega isikutel, kes tervise või teenuse osutamise aja tõttu ei saa ühistransporti kasutada.

Riigiasutuste töökoormust suurendavad Tööinspektsiooni järelevalvepädevuse laiendamine töövahendusteenuse osutamise ja renditööjõu vahendamise üle, TÖIS-i andmete regulaarne edastamine ja volitatud töötleja rolliga kaasnevad ülesanded, töötukassa SMT maksmise erandjuhtude väljaselgitamine koos vajadusega hoida end kursis sellega, millistes KOV-ides kehtib tasuta sõidu õigus. Muudatuste tulemusel kokkuvõttes riigiasutuste töökoormus mõningal määral suureneb.

## **7. Seaduse rakendamiseks vajalikud kulutused ja seaduse rakendamise eeldatavad tulud**

Tööinspektsiooni pädevuse suurendamine järelevalve lisandumisega eraõiguslike töövahendajate ja renditööjõu vahendajate üle eeldab ühe täiendava järelevalveinspektori ametikoha moodustamist, mille orienteeruv riigieelarveline kulu on 30 600 eurot 2018. aastal, kasvades järgnevatel aastatel seoses keskmise palga kasvuga.

Töötukassa tegevuskulude kasv seoses EURESe võrgustiku haldamisega on 2018. aastal hinnanguliselt 10 300 eurot, kasvades järgnevatel aastatel seoses keskmise palga kasvuga.

Tööhõivet soodustavatest Euroopa Liidu fondidest kaasrahastatavate tegevuste elluviimiseks ajutiselt töötuskindlustusvahendite kasutamisel on ajutine mõju töötuskindlustuse sihtfondide kuludele, kuid seda ainult kuni ELi toetuse väljamaksetaotluse rahuldamiseni.

TÖIS-i muudatuse mõju avaliku sektori kuludele ja tuludele on hinnanguliselt 108 000 eurot 2018. aastal, järgnevatel aastatel tekivad volitatud töötleja ülesannetega seotud kulud (sh palgakulu ja infosüsteemi halduskulu), mille suurusjärk on hinnanguliselt 50 000 eurot aastas. 2018. aastal tekkivad ühekordsed arenduskulud jagunevad järgmiselt: töövõimetoetuse ja töövõime hindamise andmed 20 000 eurot, töötamise ja töötasu andmed 30 000 eurot, toimetulekutoetuse andmed 8000 eurot. Muudatuse rakendamisega kaasnevad arendustööd ei too kaasa märkimisväärsed kulutusi andmeandjate IT-süsteemide arendustöödele, suurema osa arenduskuludest katab andmete saaja. Arendustööde eest maksmine ja arendustöid puudutav täpne töökorraldus lepatakse kokku arendustööde planeerimise käigus Sotsiaalministeeriumi, töötukassa, EMTA ja TEHIK-u vahel.

SMT maksmise tingimuste muutmise tulemusel vähenevad töötukassa kulud toetusele. Prognoositav Tallinnas elavate isikute SMT summa (isikud, kelle teenuse osutamise koht kaugus elukohast on alla 20 km) on 2017. aastal ligikaudu 280 000 eurot. Samas sisaldab see ka isikuid, kelle jaoks ühistranspordi kasutamine pole võimalik, mistõttu on tegelik kulude kokkuhoid tõenäoliselt väiksem. Muudatus eeldab ka töötukassa infosüsteemi täiendamist, mille kulud kaetakse töötukassa tegevuskuludest.

Kokku kaasneb eelnõus sätestatud muudatustega kulude kokkuhoid, mis on aastate kaupa esitatud järgmises tabelis.

**Tabel 1.** Muudatuse kulud (eurodes)

|                | <b>2018</b>     | <b>2019</b>     | <b>2020</b>     | <b>2021</b>     |
|----------------|-----------------|-----------------|-----------------|-----------------|
| TI järelevalve | 30 600          | 32 200          | 34 000          | 35 800          |
| EURES          | 10 300          | 10 900          | 11 400          | 12 000          |
| TÖIS           | 108 000         | 50 000          | 50 000          | 50 000          |
| SMT            | -280 000        | -280 000        | -280 000        | -280 000        |
| <b>Kokku</b>   | <b>-131 100</b> | <b>-186 900</b> | <b>-184 600</b> | <b>-182 200</b> |

## 8. Rakendusaktid

Eelnõu jõustumisel tuleb:

- 1) vastu võtta tervise- ja tööministri määrus „EURES-e liikmeks ja partneriks vastuvõtmise ning koostöö tingimused ja kord“;
- 2) muuta sotsiaalministri 12. detsembri 2007. a määrust nr 81 „Tööpoliitika infosüsteemi asutamine ja põhimäärus“.

## 9. Seaduse jõustumine

Eelnõu jõustub seadusena üldises korras.

## **10. Eelnõu kooskõlastamine**

Eelnõu saadetakse kooskõlastamiseks ministeeriumidele eelnõude infosüsteemi EIS kaudu ning arvamuse avaldamiseks Eesti Tööandjate Keskliidule, Eesti Ametiühingute Keskliidule, Teenistujate Ametiliitude Keskorganisatsioonile TALO, Eesti Töötukassale, Tööinspektsioonile, Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskusele, Andmekaitseinspektsioonile, Eesti Personalirendiettevõtete Liidule (EPREL), Teenusmajanduse Kojale, soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinikule, CV-Online Estonia OÜ-le, CV Keskus OÜ-le, GoWorkaBit Estonia OÜ-le ja Ekspress Meedia AS-ile.

Algatab Vabariigi Valitsus XX.XX.2017